

ДРУГОЕ ДЫХАННЕ «ВЕДАЎ»

2—3 стар.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

ЧЫМ БАГАТЫЯ ЧАРНОБЫЛЬЦЫ ПАРЧЭУСЬКІЯ?

2—3 стар.

СПОРТ

3 стар.

«ЖЫЦЦЁ І ВЕРА» ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА

5 стар.

НАТАТКІ Галіны ВАРОНАВАЙ ПРА ПІСЬМЕННІКА, ЯКІ ПРЫДУМАЎ ВЭП

4 стар.

«ЗЯЛЁНЫЯ ВОЧЫ»

АПАВЯДАННЕ

Леаніда МАРАКОВА

6—7 стар.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

15 сакавіка 2000 года

Цана 70 рублёў

№ 11 (2673)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

ЗВАРОТНАЯ СУВ'ЯЗЬ. «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ» — 45

УКРАЇНА

Шаноўная спадарыня рэдактар газеты "Голас Радзімы"! Прыміце словы шчырай падзякі ад мяне асабіста, а гэтаксама ад удзельнікаў гурта беларускай культуры "Зорка Венера" з украінскага горада Ізяслаў, што на мяжы Хмяльніцкай і Ровенскай абласцей, за самаадданую працу калектыву рэдакцыі. Калі з рэдакцыі пайшлі добра нам вядомыя і паважаныя ў дыяспарах далёкага і блізкага замежжа спадары Вацлаў Мацкевіч ды Дзяіна і Вераніка Чаркасава, было пачуццё разгубленасці, нечага страшнага беспаваротна. Скажу шчыра, што першыя нумары газеты пад Вашым, спадарыня Наталля, кіраўніцтвам, асабіста я пераглядваў ды перачытваў без асаблівага энтузіязму. Гэта ж не дзіўна: усё новае, што прыходзіць на змену старому, падлягае, так бы мовіць, жорсткай і пільнай "цэнзуры" чытача, які ведае гэтую газету амаль 30 гадоў! Але нічога страшнага не здарылася, паволі пачалі вяртацца павага і цікаўнасць, і гэты мой першы ліст у рэдакцыю пасля

амаль двух гадоў маўчанкі — таму яркае пацвярджэнне! Асабліва хочацца парадавацца за спадары Яўгена Лецу: яго артыкулы чытаюцца ў першую чаргу, абмяркоўваюцца беларусамі Ізяслава. Не засталіся па-за нашаю ўвагай і артыкулы Галіны Уліцэнак, Міколы Дзелянкоўскага, Таццяны Храпінай, Алены Спасюк, Юрася Ляшкевіча ды шэрагу іншых. Усё гэта гаворыць пра тое, што рэдакцыя ў надзейных руках, што ў ёй працуюць людзі высокай кваліфікацыі, сапраўдныя прафесіяналы сваёй справы.

Асабліва ў мяне, як у філолага ды нядрэннага знаўцы беларускай мовы, ёсць да калектыву рэдакцыі адна толькі заўвага. Трэба ачышчаць нашу старадаўнюю, непаўторную і самабытную мову ад усялякіх русізмаў, паланізмаў і іншых награвашчванняў, неўласцівых нашай мілагучнай мове!..

Яшчэ раз дзякуй за цікавую газету!

З павагай —

Пятрусь КАПЧЫК, філолаг, кіраўнік гурта "Зорка Венера".

НАВУКА Ў АСОБАХ

ЧАС ЗДЗЯЙСНЕННЯЎ І НАДЗЕЙ

Мінулы год можна назваць годам беларускай навукі, якая сама па сабе змяняе найвышэйшае дасягненне народа. Бо, азіраючыся назад, без перабольшання можна сказаць, што гэта стварэнне, нарадзіўшыся 70 гадоў таму, сіламі і намаганнямі лепшых розумаў Бацькаўшчыны ператварылася ў з'яву сусветнага значэння і вылучыла нацыю ў перадавыя шэрагі планетарнай інтэлектуальнай эліты.

Ці можна гэтак ацаніць значэнне акадэміі? З поўным правам! Бо да таго моманту, як быў заснаваны Інстытут беларускай культуры (Інбелкульт), які стаў у 1922 годзе зародкам Беларускай акадэміі, сістэматычных, арганізаваных, аб'яднаных адзінай мэтай навуковых даследаванняў на Беларусі не было. Гэта не азначае, што дагэтуль яна была адзначана навуковай бесплэннасцю, адсутнасцю таленавітых навукоўцаў. Яна і дагэтуль нараджала знакамітых даследчыкаў, гуманітаріяў-асветнікаў, якія становіліся нават знакамітымі постацамі эпохі. Досыць назваць Ефрасінню Полацкую, Кірылу Тураўскага, Францішка Скарыну, Сымона Будна-

га, Сімяона Полацкага, Адама Міцкевіча...

Напрыканцы XIX і пачатку XX стагоддзяў успыхнула новае сузор'е талентаў беларускай культуры і навукі.

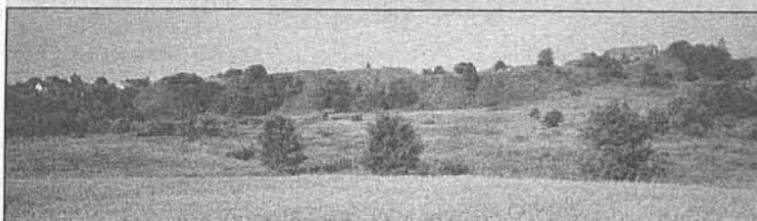
Аднак менавіта Беларуска акадэмія навук паклала пачатак сістэматычным шыракапланавым даследаванням ва ўсіх галінах навукі і асабліва пачатак яе фундаментальнаму сектару, што дабіўся прызнання ўсім навуковым светам. Нават у сённяшніх цяжкіх умовах эканамічнага існавання краіны быў запущаны нейтронны генератар, які адкрывае новыя вялікія магчымасці для далейшага глыбіннага спазнання ўласціваасцей матэрыі. Генератар — шосты па ліку на зямлі.

Вось чаму пра 70-гадовы юбілей акадэміі можна гаварыць як пра падзею для ўсяго беларускага народа.

Пад рубрыкай "Навука ў асобах" мяркуюем паказаць нашу навуку праз дзейнасць вучоных, якія ўнеслі значны ўклад у яе развіццё, сталі арганізатарамі новых навуковых даследаванняў, заснавальнікамі новых навуковых накірункаў і школ.

Раальд ЛЕВІН.

БЕЛАРУСЫ СВЕТУ!

ПАКЛАНІЦЕСЯ ДРУЦКУ...

● **Мікалай ЛОБАЧ**, кандыдат эканамічных навук, доктар філасофіі Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій (Масква).

● **Рыгор ЛЯНЬКЕВІЧ**, кандыдат філасофскіх навук (Мінск).

На жаль, сёння нашчадкі могуць пабачыць толькі адзін рукапіс — Друцкае евангелле XIV стагоддзя (рукапіс яго захоўваецца ў Нова-Бірску). Даследчыкі называюць яго "жамчужынай" старажытных рукапісаў. Упершыню ўвесь яго тэкст будзе надрукаваны ў кнізе "Старажытны Друцк", якая рытуецца да выдання ў Беларускай Энцыклапедыі. Шматлікія рэчы, знойдзеныя ў Друцку, адносяцца да праваслаўнага культу. Сярод іх нацельныя крыжыкі, крыжы-энкаліпены, вечкі і інш., а таксама рэшткі бронзавага хораса (царкоўнай люстры) і самой пабудовы царквы — паліваныя пліткі, якімі звычайна масцілі падлогу. Гэтыя пліткі моцна абгарэлі, што сведчыць аб вялікіх пажарах у горадзе. Магчыма, гэта рэшткі царквы Святой Багародзіцы, якая была пабудавана ў горадзе ў 1001 годзе.

З вялікай верагоднасцю таксама можна меркаваць, што "правапераемніцай" царквы II стагоддзя стала царква з такой жа назвай у XIV стагоддзі. Менавіта ў гэты храм князь Васіль Міхайлавіч і яго жонка Васіліца ўклалі Друцкае евангелле. Такім чынам, можна сцвярджаць,

(Заканчэнне. Пачатак у №10).

што князь і яго жонка праз смугу 7 стагоддзяў перадалі нам "благія весті" аб падзеях, якія адбываліся ў пачатку не толькі II, але і тысячагоддзяў нашай эры. Гэтую духоўную эстафету мы проста абавязаны адраваць сваім нашчадкам у III тысячагоддзе, аднавіць царкву Святой Багародзіцы ў Друцку. План аднаўлення старажытнага храма падтрымалі Патрыярх Маскоўскі і ўсяе Русі Аляксій II, Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі Філарэт, беларускія касманаўты У. Кавалёнак, П. Клімук і іншыя вядомыя і ўплывовыя людзі. Аднак на рэалізацыю гэтай святой справы пакуль не хапае сродкаў. Тут пытанне да ўсіх беларусаў свету: ці здолеем мы сабраць такія сродкі (усяго 50—70 тысяч долараў ЗША), каб аднавіць царкву Святой Багародзіцы, што потым паможа адрадыць старажытны горад Друцк, а ўвогуле і хрысціянскія духоўныя традыцыі?

Прозвішча кожнага, хто аддаць на адраджэнне Друцка пэўныя сродкі, трапіць у сучасны летапіс старажытнага паселішча, ён будзе захоўвацца ў пабудаваным храме, у музеях Друцка і іншых гарадоў былога Друцкага княства. А хто-небудзь, магчыма, рашэннем улады

РАЗЛІКОВЫЯ РАХУНКИ

Беларускія рублі

ААА "Белпрамбудбанк", Талачынскае аддзяленне
№ 3015000820014
МФО 150801327 УНН
300601981 ОКПО 29090644

Расійскія рублі

ААА "Белпрамбудбанк", Талачынскае аддзяленне
№ 3015000820014/858
МФО 150801327 УНН
300601981 ОКПО 29090644

Валютны рахунак

ААА "Белпрамбудбанк", Талачынскае аддзяленне
№ 3015000820014/001
МФО 150801327 УНН
300601981 ОКПО 29090644

Указаць у плацёжным даручэнні: "Ахвяраванне на будаўніцтва храма ў вёсцы Друцк".

за значны ўклад у адраджэнне старажытнага горада будзе ўдасцеены і ганаровага дадатку да свайго прозвішча — Друцкі. Вялікая надзея ў гэтай справе на суайчыннікаў з Нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі", а таксама на беларусаў іншых краін, на тых, хто помніць пра сваю гістарычную Радзіму Беларусь, пра свае вытокі і карані.

Беларусы свету! Няўжо мы страцілі жаданне паклання святой старажытнай зямлі! Няўжо мы не зможам зберагчы для нашчадкаў памяць пра адзін з найбольш старажытных гарадоў Беларусі! Няўжо мы не здолеем грамадой аднавіць праваслаўны храм і з пачуццём уласнай годнасці адзначыць вялікі гістарычны юбілей роднай зямлі — 1000-годдзе Друцка! Мяркуюем, што гэта пачэсная справа знойдзе сваіх рупліўцаў у многіх краінах свету.

СВЕЦКАЕ ЖЫЦЦЁ

АДНА З СУСВЕТНЫХ "ЗОРАК", ЯКАЯ АБ'ЯВІЛА АБ СВАІХ ЗАРУЧЫНАХ, МАЕ БЕЛАРУСКІЯ КАРАНІ

● Вячаслаў ДУТАЎ, БелТА.

Дзве расійскія "зоркі" сусветнага спорту, з якіх адна мае беларускія карані, вырашылі аб'яднаць свае лёсы. Гэта славуты тэнісіст Павел Бурэ і чароўная хансістка Ганна Курнікава.

Аднак гэта знамянальная падзея ў жыцці двух выдатных спартсменаў крыху сумна напярэдадні жаночага свята ўспрынялі цудоўныя беларускія дзяўчаты, цалкам дастойныя выбару свайго земляка. Сапраўды, Павел па матчынай лініі беларус, у Мінску жыве яго бабуля, і ён пры кожнай магчымасці

як сапраўдны рыцар: стаў на калена на вачах ашаламленых наведвальнікаў рэстарана.

разам з майма імкнецца прыхаць сюды.

А заручыны адбыліся ў адным з рэстаранаў Маямі (ЗША). Згодна з паведамленнямі, спартсмен зрабіў прапанову,

Аня без ваганняў адказала: "Згодная".

Павел Бурэ, якога называюць "рускай ракетай", і Ганна Курнікава — суседзі. Яны жывуць у Маямі ў комплексе вышынных будынкаў: Павел займае там 40-вы і 41-шы паверхі, а Аня жыве трыма паверхамі вышэй.

БЕЛАРУСКАЯ НАФТА

35 гадоў назад пачалася прамысловая распрацоўка нафты на першым у Беларусі Рэчыцкім месцараджэнні. **НА ЗДЫМКУ:** рэчыцкія нафтаразведчыкі ўспомнілі старую традыцыю нафтавікоў — вымазваць адзін аднаго толькі што здабытай нафтаю.

БелТА.

МІЖНАРОДНЫЯ СТАСУНКІ

СУПРАЦЬ СНІДУ — РАЗАМ

У Мінску праведзены шэраг мерапрыемстваў па барацьбе з эпідэміяй ВІЧ.

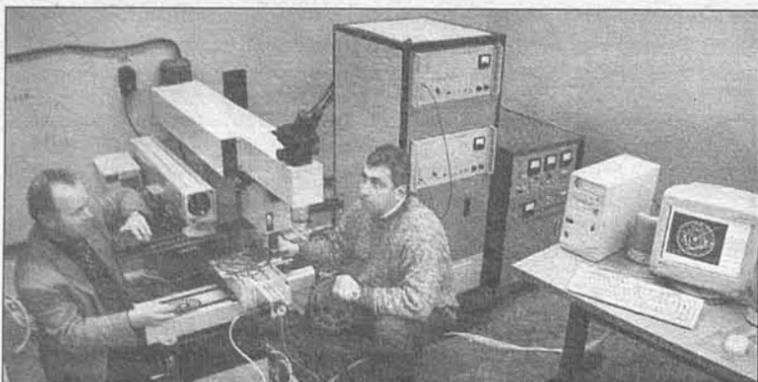
Адбылася канферэнцыя "Вынікі дзейнасці праекта "Падтрымка рэалізацыі нацыянальнага стратэгічнага плана па прафілактыцы распаўсюджвання СНІДу на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь". Прайшоў таксама рэспубліканскі адукацыйны семінар, прысвечаны распрацоўцы новага нацыянальнага стратэгічнага плана па прафілактыцы СНІДу ў Беларусі.

Акрамя Міністэрства аховы здароўя і Рэспубліканскага цэнтру прафілактыкі СНІДу, у семінары ўзялі ўдзел прадстаўнікі больш чым дзесяці міністэрстваў і навуковых устаноў, сярод іх — МУС, Міністэрства адукацыі, нават Міністэрства чыгуны. Гэта, як адзначыў Леў Хадакевіч, кіраўнік Еўрапейскага бюро Аб'яднанай праграмы ААН-СНІД, неабходна, бо толькі сумеснымі намаганнямі можна стрымаць распаўсюджванне эпідэміі.

Якое ж сёння становішча ў нашай краіне? На 1 студзеня 2000 года ў рэспубліцы было зарэгістравана 2 752 выпадкі захворвання на ВІЧ-інфекцыю. Нягледзячы на некаторае зніжэнне колькасці інфіцыраваных у 1997—1999 гадах, захоўваецца небяспека актыўнага распаўсюджвання віруса сярод наркаманаў.

Спадар Бунэ, прадстаўнік ААН у Беларусі, паведаміў, што падчас візіту дэлегацыі Сусветнага банка ў Мінск разглядалася пытанне аб прадастаўленні нашай дзяржаве сродкаў для ажыццяўлення мерапрыемстваў па прафілактыцы СНІДу. Гэта будзе першы крэдыт, выдзелены Беларусі за апошні час. Сітуацыя з "чумой XX стагоддзя" ў Беларусі сур'ёзна клапоціць прадстаўнікоў міжнародных арганізацый.

Ілля ДОГЕЛЬ.

МЕРКАВАННЕ

УСЁ МЕНШ БЕЛАРУСАЎ ПАКІДАЮЦЬ РАДЗІМУ Ў ПОШУКАХ ЗАРОБКУ

● Віктар ШЫМОЛІН, БелТА.

Паводле звестак, атрыманых БелТА ў камітэце па працы Мінгарвыканкама, ужо ў 1999 годзе практычна спынілася накіраванне суб'ектамі гаспадарання Мінска беларускіх грамадзян на работу ў Польшчу.

Назіраецца і паступовае скарачэнне колькасці працоўных-мігрантаў, якія выязджаюць у Чэхію. Калі ў 1997 годзе ў гэту краіну выехалі 564 чалавекі, то ў 1998-м — 179, у мінулым — 123 чалавекі.

— Мы пастаянна займаемся пытаннямі, звязанымі з працаўладкаваннем грамадзян Мінска за мяжой, — заявіў старшыня камітэта па працы Мінгарвыканкама Тадэвуш Пабяржын, — бо гэта дае магчымасць змякчаць сітуацыю з беспрацоўем у сталіцы, павышаць дабрабыт мігрантаў. Да таго ж тыя, хто выязджае за

мяжой, удасканальваюць там прафесійнае майстэрства, асвойваючы больш сучасныя метады і прыёмы працы. Ліцэнзійны камітэт міграцыі пры Міністэрстве працы рэспублікі на працаўладкаванне грамадзян краіны за яе межамі маюць у Мінску 39 суб'ектаў гаспадарання. У 1999 годзе імі накіравана за межы рэспублікі 2 162 чалавекі, а гэта на 126 менш, чым у 1998 годзе. Прычынай сталі праблемы ў пошуку замежных партнёраў і ў заключэнні ўзаемавыгадных кантрактаў з замежнымі работадарцамі. Выправіць сітуацыю можна толькі на ўзроўні міжуродавых пагадненняў аб абмене рабочай сілай, лічыць Тадэвуш Пабяржын. У адваротным выпадку дзейнасць беларускіх фірм-пасрэднікаў абмяжуецца выкананнем маладзёжных праграм і накіраваннем будаўнікоў, у асноўным у Расію.

ВЫНАХОДНІЦТВЫ

Стварэнне на тэрыторыі вобласці свабоднай эканамічнай зоны "Ратон-Гомель" актывізавала навукова-даследчую працу вучоных Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны. Многія навуковыя распрацоўкі, прапанаваныя імі, ужо знайшлі практычнае прымяненне на прадпрыемствах.

НА ЗДЫМКУ: тэхналогію лазернай рэзкі сталі па заказе свабоднай эканамічнай зоны "Ратон-Гомель" распрацоўваюць дэкан фізічнага факультэта Сяргей ШАЛУПАЕЎ (справа) і вядучы навуковы супрацоўнік Віктар МЫШКАВЕЦ.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

Як жа на самай справе ацэньваюць свой матэрыяльны і духоўны набытак жыхары сучаснай сельскай глыбінкі на Магілёўшчыне? Няма іх па волі чарнобыльскага лёсу памянлі адну пастаянную прапіску на іншую. Пагаворым з людзьмі пенсійнага ўзросту — Васілём і Ірынай ПАРЧЭЎСКІМІ з "пахаванай" вёскі Вётухна Касцюковіцкага раёна.

— Багатыя мы людзі, а як жа інакш, — скажа, як адрэжа, Васіль Яфімавіч.

— Гаспадару не запырэчыш, — у знак згоды ўсміхаецца Ірына Еўдакімаўна.

Як ні горка-сладка дабывалі яны па жыцці хлеб-соль, а вось сям'я дзяцей ды чатырнаццаць унукаў на ногі паставілі.

— Навошта нам тыя брыльянты, — дзеліцца своеасаблівымі рэцэптамі заможнага жыцця Васіль Яфімавіч.

— Аднаго тэлевізара ў хаце дастаткова, а вось адно дзіця ў бацькоў як бяднякіраціна.

Трывалыя сувязі з зямлёю ў калгаснага брыгадзіра Васіля ПАРЧЭЎСКАГА: дзве дачкі і пяцёра сыноў, як кажуць, горы маглі скрануць з месца. Любая праца была пад сілу дружнай

АКТУАЛЬНАЯ ГУТАРКА

ДРУГОЕ ДЫХАННЕ «ВЕДАЎ»

Асветніцкая грамадская арганізацыя "Веды" была створана ў 1947 годзе, калі рэспубліка падымалася ад паловаў разрухі. Нягледзячы на шматлікія жыццёвыя і бытавыя праблемы, жыхары Беларусі прагна цягнуліся да ведаў, да інфармацыі. У той час былі вельмі распаўсюджаны лекцыі навукова-пазнавальнай тэматыкі, лекцыі аб міжнародным становішчы.

Прайшло шмат гадоў. Змянілася жыццё. З'явіліся разнастайныя магчымасці атрымаваць інфармацыю, але папулярнасць "Ведаў" амаль не зменшылася. У чым сакрэт? Аб гэтым наша размова з першым намеснікам старшыні праўлення рэспубліканскай грамадскай арганізацыі "Веды" Канстанцінам УКРАЇНЦАМ.

— Не так усё проста. Пераход да рыначных адносін стаў цяжкім выпрабаваннем для нашай арганізацыі.

Да "перабудовы" была створана зладжаная сістэма інфармавання, прапаганды і навучання. І ў гэтай сістэме сваю нішу займалі "Веды". Актыўны арганізацыі з ліку вядомых вучоных, дзячаў культуры праводзілі на прадпрыемствах, ва ўстановах культуры, школах лекцыі, якія заўсёды збіралі шмат слухачоў. Былі створаны народныя ўніверсітэты — сапраўдныя навуковыя ўстановы, у якіх навучанне працягвалася некалькі гадоў і ў якіх можна было атрымаць сур'ёзныя веды па праву, эканоміцы, сельскай гаспадарцы і гэтак далей.

А ў канцы 80-х — пачатку 90-х гадоў усё распалася. Не стала гапоўнага заказчыка — партыйных органаў. У выніку большасць гарадскіх, раённых структур "Ведаў" спынілі сваю дзейнасць, многія актывісты пакінулі арганізацыю. На рынку навучальных паслуг з'явіліся камерцыйныя ўстановы, якія пачалі займацца той работай, што і мы — інфармаваннем і адукацыяй. Каб выжыць, прыйшлося перабудоўваць усю сістэму нашай арганізацыі, шукаць новыя формы працы. І мы справіліся

з крызісным становішчам. Памятаецца, у пачатку 90-х быў сапраўдны бум на некаторых спецыялістаў: бухгалтараў, сакратароў-рэферэнтаў, касметологаў, фітадизайнераў і іншых. Мы таксама праз гэта прайшлі. На розных курсах было падрыхтавана каля 17 тысяч спецыялістаў. Займаўся мы гэтым сур'ёзна і, дзякуючы добрай арганізацыі і высокакваліфікаваным выкладчыкам, нашы курсы карысталіся папулярнасцю.

— А чым "Веды" займаюцца цяпер?
— Калі коратка, то асветніцтвам. Задача застаецца ранейшай — несці веды людзям. У нашай дзейнасці адукацыя і асвета зліваюцца ў адно цэлае. Мы вядзем перападрыхтоўку кіраўнікоў прадпрыемстваў, іх намеснікаў, спецыялістаў эканамічных, фінансавых, кадравых службаў. Працуем напрамую з заказчыкам, сумесна з ім распрацоўваем праграмы навучання. Гапоўнай фігурай у навучальным працэсе з'яўляецца спецыяліст, які працуе ў органах кіравання і валодае карыснай інфармацыяй. Толькі ў мінулым годзе правялі звыш 200 семінараў, на якіх навучалася амаль 18 тысяч чалавек.

Магілёўская абласная арганізацыя "Веды" плённа супрацоўнічае з абласнымі структурамі па прыродаахоўнай тэматыцы. Абласныя ўлады выдзяляюць сродкі з бюджэту на экалагічнае выхаванне моладзі. Вучоныя, выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў, спецыялісты аблвыканкама праводзяць канферэнцыі, семінары, экспрэс-ўніверсітэты, дні экалагічных ведаў, тэматычныя вечары.

"Веды" скарыстоўваюць любыя магчымасці, каб захаваць асветніцкую дзейнасць. У Віцебску, Оршы, Полацку працягваюць працаваць народныя ўніверсітэты здароўя, якімі многія гады кіруюць дактары медыцынскіх навук, прафесары М. Сачак, М. Нікольскі, Н. Гурына. Ёсць многа іншых прыкладаў.

Асобую ўвагу мы звяртаем на работу са сталымі людзьмі.

дэміі, Мікалай і Уладзімір — кіраўнікі прадпрыемстваў, Васіль — інжынер на адным з харчовых прадпрыемстваў. А вось Іван прыняў эстафету ад старэйшага брата Уладзіміра і ўзначаліў перасяленчы калгас "Нярасава" Круглянскага раёна. Дарэчы, зараз гаспадарка па эканамічных паказчыках — адна з лепшых на Кругляншчыне. У цэнтр гаспадаркі, вёску Філатава, перасяліліся пасля чарнобыльскай навалы Васіль Яфімавіч з Ірынай Еўдакімаўнай.

ВЫНІКІ...

ТЭМА АБМЕРКАВАННЯ — ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ТЭХНАЛОГІІ. У актавай зале Беларускага аграрна-тэхнічнага ўніверсітэта адбыўся расшыраны сход правадзейных членаў і членаў-карэспандэнтаў Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій. Сёння МАІТ — шырока вядомая навуковая ўстанова. Яна мае свае аддзяленні ў многіх краінах Еўропы, Азіі, Афрыкі.

З аналізам вынікаў года выступіў прэзідэнт МАІТ Г. Маньшын, які даў падрабязную карціну дасягненняў членаў акадэміі, пазнаёміў з канцэпцыяй даследаванняў на XXI стагоддзе, якая вызначаецца беспрэцэдэнтна новымі інфармацыйнымі тэхналогіямі.

Дакладчык выказаў упэўненасць у далейшых поспехах навукоўцаў, цвёрдым агірышчам якім служыць вынікі ўжо зробленага. Гэта больш як сто ажыццёўленых праектаў, даследаванняў, вынаходак, запатэнтаваных кампетэнтнымі службамі розных дзяржаў. Сярод іх вызначаюцца інфармацыйныя тэхналогіі ў галіне генетыкі, аграрных навук, сістэм кіравання.

Па дакладу адбылася ажыўленая дыскусія.

Спіс акадэмікаў і членаў-карэспандэнтаў МАІТ папоўніўся новымі навукоўцамі.

У рабоце сходу прынялі ўдзел члены егіпецкага прадстаўніцтва МАІТ.

Раальд ЛЕВІН,
член МАІТ.

І ПЕРСПЕКТИВЫ

“ЛЕСНІКІ” ПРАЦУЮЦЬ НА ЭКСПАРТ. Лесаводы краіны падсумавалі вынікі мінулага працоўнага года. Са станоўчага было адзначана, што экспартнае заданне выканана на 107 працэнтаў. Прынамсі, гэта адзіная ў рэспубліцы галіна, якая дасягнула такога паказчыка. Добра папрацавалі лесаводы і ў іншых напрамках сваёй прафесійнай дзейнасці. Так, рост аб’ёмаў вытворчасці ў сусадных цэнах да ўзроўню мінулага года перавыкананы на 11 працэнтаў, больш, чым планавалася, нарыхтавана ліквіднай драўніны, замест 25 тысяч 400 гектараў новых лясоў, якія намячалася высадзіць, маладыя парасткі зазелянелі на 26 тысячах гектараў.

Аляксандр ДЫНКАЎ.

ЛЕГЕНДЫ АЙЧЫННАГА СПОРТУ

ТРАПНЫ ВЫБАР
Віктара ІВАНОВА

Алімпіяда... Што яна значыць у жыцці спартсмена? Бадай, яе можна параўнаць з вялізнай гарой. Каб пакарыць яе ад падножжа да вяршыні, дадзены тэрмін — чатыры гады. І ўзыходжанне ператвараецца ў самую важную падзею жыцця. Так крок за крокам, пераадолюючы чарговую прыступку, спартсмен падымаецца ўгору. Нехта сыходзіць з дыстанцыі. Застаюцца тыя, хто здольны завяршыць справы.

Сёння хачу вам расказаць пра старшага трэнера нацыянальнай зборнай Беларусі па кулявой стральбе Віктара Пятрова. Віктар — заслужаны спартсмен, майстар спорту міжнароднага класа. Адзінаццаціразовы чэмпіён Савецкага Саюза, шматразовы чэмпіён міжнародных спаборніцтваў, чэмпіён Еўропы. 33 гады выходзіў ён на старт у якасці спартсмена і 17 гадоў у ролі трэнера, 12 гадоў сумяшчаў гэтыя дзве ролі.

А з чаго ўсё пачалося? Выпадак

прывёў 15-гадовага хлопчыка ў секцыю кулявой стральбы. А ўжо праз год Віця Пятроў выканаў нарматыў майстра спорту. Гэта было ў 1963 годзе, калі на існуючай спартыўнай класіфікацыі гэтае званне прысвойвалася з 18 гадоў. Прышлося зрабіць выключэнне: 16-гадоваму спартсмену прысвоілі званне майстра спорту пасля таго, як ён 22 разы пацвердзіў свой вынік. А далей — жыццё, як бег па прыступках уверх, не давала перадышкі.

І вось цяпер чатыры выхаванцы Іванова заваявалі пяць ліцэнзій на Алімпіяду ў Сіднэй. Гэта заслужаныя майстры спорту, чэмпіёны Беларусі і рэкардсмены Еўропы Сяргей Юрусаў і Алег Хаццовас, заслужаныя майстры спорту, неаднаразовыя чэмпіёны свету, прызёры Алімпійскіх гульняў Канстанцін Лукашык і Ігар Басінскі.

Колькі ж разоў Віктар Пятроў падымаўся на крутую гару, вяршыня якой Алімпіяда! Спачатку сам, цяпер як суправадзальнік

сваіх выхаванцаў, за якіх заўсёды ў адказе. Толькі той, хто сам прайшоў шлях ад спартсмена да трэнера, можа сказаць, калі было лягчэй. Існуе нябачная нітка, якая звязвае настаўніка з яго вучнем.

Пройдзены цяжкі шлях, наперадзе адна мэта — Алімпійскія вышыні. А да гэтага ў сакавіку — Кубак свету ў Аўстраліі, на зямлі, дзе пройдзе Алімпіяда. Сапернікі ў нашых спартсменаў славуця — расіяне, італьянцы, немцы, кітайцы.

Асноўная барацьба чакае іх там у цыры. Што адчуваюць яны, калі ваходзяць на старт? Уперадзе — мішэнь, ззаду — незлічоныя трэніроўкі. І наступае момант, калі спартсмен вядзе барацьбу сам з сабою. Усё, што ён спасціг, трэба ўкласці ў вынік.

Думаю, што кожны з беларускіх стралкоў настроены на перамогу. Пажадаем суайчыннікам і іх трэнэру ўдачы, яна ім так патрэбна!

Каця МАЗАКОВА.

СПАРТЫЎНАЯ ХРОНІКА

У паўсядзённым жыцці аўстралійцы апранаюцца вельмі няярка, але ў час Алімпіяды 80 тысяч супрацоўнікаў можна будзе лёгка пазнаць у натоўпе, дзякуючы яркай уніформе. На стварэнне адзення для абслугоўваючага персаналу пайшло амаль тры гады намаганняў дызайнера фірмы “Bonds” Вэндзі Паўлчы. Самая яркая дэталь формы — кашуля, па колеру каўняра і правага рукава якой можна будзе вызначыць, якую менавіта працу выконвае яе

ўладальнік. У набор адзення таксама ўваходзяць штаны, каўбойскі капялюш і гадзіннік.

***

Прэзідэнт МАКа Х.-А. Самаранч заявіў, што пакіне свой пост у 2001 годзе на чарговай сесіі МАКа, якая адбудзецца ў Маскве. Упершыню ён быў абраны на гэтую пасаду ў час маскоўскай Алімпіяды-80. Па яго словах, сваю кар’еру ён хацеў бы завяршыць там жа, дзе пачаў.

***

УЕФА абнародаваў спіс судзяў, якія запрошаны для абслугоўвання матчаў фінальнага турніру чэмпіянату Еўропы 2000 года, які пройдзе ў Бельгіі і Галандыі. У яго ўключаны 12 гаюных арбітраў і 16 іх памочнікаў. У лік асістэнтаў рэферы ўвайшоў і прадстаўнік судзейскага корпуса Беларусі Юрый Дупанаў.

К. М.

МІЛАСЭРНАСЦЬ

Брэсцкаму цэнтру пералівання крыві штодзень прыходзіцца звяртацца да паслуг донараў, якіх ў картатэцы цэнтра налічваецца 14 тысяч чалавек. Па першаму, як гаворыцца, слову яны гатовы аддаць сваю кроў таму, хто мае патрэбу, каб выратаваць жыццё.

НА ЗДЫМКУ: ліцейчык прадпрыемства “Белпласт” Алік ЧУБАРАЎ — адзін з 360 ганаровых донараў Рэспублікі Беларусь.

Фота Рамана КАБЯКА.

БАГАТЫЯ ЛЮДЗІ

Пераезд з мілай сэрцу старонкі для Парчэўскіх — гора невыказнае і асобная старонка жыцця. І не толькі таму, што трэба было пакідаць назаўсёды сцены, у якіх нарадзіліся і перажаніліся дзеці. Да гэтага часу не згодны Васіль Яфімавіч з падыходамі да перасялення людзей з забруджаных радыяцыйнай раёнаў. Нярэдка гэта рабілася па наступнаму прыняццю — з адной “радыяцыі” вывезлі, а на другую перасялілі. За дваццаць кіламетраў ад радзімай Вётхны вёска Муравілле. Тут у паспешліва пабудаванай сярэй “каробцы” патомнаму селяніну прапанавалі ключы ад двухпакаёвай кватэры. Правёў позірк Яфімавіч па новых казённых “апартаменты” і працягнуў ключы ад двухпакаёўкі назад старшынні сельсавета. Ці змога ў такой кватэры сабрацца на добрае свята сям’я, у якой больш за дваццаць душ? А як жа хатнюю гаспадарку да ладу давесці?

Калі ўжо дзяржава і выдаткавала грошы на жыллё для

перасяленцаў, то трэба было б будаваць дамы на сапраўды чыстых землях. Да таго ж, згодна са стратэгіяй Васіля Яфімавіча, асноўнае будаўніцтва павінна было разгарнуцца ў такіх званых адміраючых вёсках. Вунь іх колькі на Магілёўшчыне...

І электрычнае святло да іх падвезена, і магазіны з клубамі пабудаваны, а вось жывёлагадоўчыя фермы з года ў год прыходзяць у заняпад. Глядзіш, разам з перасяленцамі і мясцовыя збеглыя жыхары пачалі б вяртацца на малую радзіму, зямлі ж не хапае рабочых рук.

Марыў Васіль Яфімавіч перавезці на новае месца жыхарства невялічкую лазню, але не дазволілі некаторыя абставіны: з аднаго боку, не хацеў парушаць законы, ды і сумленне аказалася мацнейшым за запаветную спакусу. Не цягнуць жа ў чыстыя мясціны будаўнічыя матэрыялы, пасыпаныя радыёнуклідамі. Падтрымалі бацькоўскае рашэнне і сыны. Праўда, жыць у згодзе з сумленнем, як Васіль Яфімавіч, не ўсім па ду-

шы. Таму і развезлі па ўсёй Беларусі рознага роду дзялкі пакінутыя ў радыяцыйнай зоне збудаванні, танна распрадаўшы не толькі шматлікія зрубы, але і сумленне. Укралі ўраз і лазню Васіля Яфімавіча. Да сённяшняга дня горка на душы ад такой ганебнасці.

— Долары ва ўсім вінаватыя, Еўдакімаўна, — быццам апраўдваўся Яфімавіч перад сваёй жонкай.

Хаця гады і падбіраюцца да скроняў, але і сёння ў Філатаве Васіль і Рына Парчэўскія, замест страчанага, уласным мазалём змаглі стварыць не менш моцную ўласную гаспадарку. Частку свайго несхаванага багацця ў выглядзе пенсій яны раздаюць дзецям і ўнукам, а на астатнія грошы купляюць кармы для хатняй жывёлы. Нельга не адзначыць, што сям’я Парчэўскіх штогод забяспечвае малочнымі прадуктамі не толькі сваё шматлікае сямейства, але і амаль па дзве тоны малака выдатнай якасці прадае для дзяржаўных патрэб. Дарэчы, многія філатаў-

скія сяляне на магазінныя прадукты зараз не спадзяюцца. І прычына тут не толькі ў непамерна ўзрослых цэнах. На сваёй сядзібе, лічаць яны, і каўбаса атрымліваецца значна смачнейшай, і сыр з маслам больш духмяныя.

Што тычыцца эфектыўнасці калгаснай вытворчасці, то ў Васіля Яфімавіча свой устойлівы погляд. “Трэба спачатку рабіць, а затым і рубель прасіць”, — лічыць ветэран сельскай працы.

А на развітанне Васіль Яфімавіч падвёў рысу:

— Дарога на Вётхну ўжо бильнягом парасла, а былі б крылы — птушкай паляцеў бы назад, — з мокрымі ад слёз вачамі вымавіў Васіль Яфімавіч. — А што засталася ад папярэдняга жыцця? Бадай што, непадуладныя часу металічныя слупы ад брамаў на раскіданым Чарнобылем паселішчы. Ды яшчэ палаючы кожную восень амерыканскі клён.

Эпілог. А на сустрэчы з прайшоўшай маладосцю Васіль Яфімавіч усё роўна ездзіць. Кожную Радаўніцу на закінутых вясковых могілках бацька з сынам падымаюць па чарцы за спачын родных душ.

Юрый БЯСТЫЦКІ.
Фота Мікалая ЦТОВА.

АСОБА Ў БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

БелТА.

Хлеб—ўсяму галава. Дзеля яго яны працавалі, ды і жылі, уласна, таксама. У калгасе "Радзіма" Драгінскага раёна Пятра ГРЫШЧУКА ведаюць як лепшага жывёлавода, за высокія прыбаўленні жывёлы ў вазе на адкормцы яму ўручылі залатую зорку Героя Сацыялістычнай Працы. А яго жонка Лідзія Васільеўна працавала ўсё жыццё ў палыводстве.

Спявак Мікалай СКОРЫКАЎ з членамі гомельскага клуба "Праметэй".
Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

Наўрад ці хто будзе адмаўляць ролю ў паспяховай дзейнасці як Інстытута тэхнічнай кібернетыкі, так і ўсяго аб'яднання "Кібернетыка" члена-карэспандэнта НАНБ, доктара фізіка-матэматычных навук, прафесара Вячаслава Танаева — буйнога вучонага і арганізатара навукі, які прывёў калектыв да заслужанага прызнання.

Аднак не варта забываць, што атрымаў Вячаслаў Сяргеевіч зусім неблагую спадчыну ад першапраходцы кібернетычнай навукі ў Беларусі, першастваральніка і першага дырэктара ІТК, члена-карэспандэнта Беларускай акадэміі, доктара тэхнічных навук, прафесара Георгія ГАРАНСКАГА.

***

...Такое, каб камандуючы фронтам віншаваў вайсковую часць або падраздзяленне з выпадку збітага самалёта, — нешта амаль неверагоднае. Колькі іх, гэтых самалётаў, танкаў, іншай тэхнікі, знішчалі падчас Айчынай вайны штодзень — не злічыць.

Тым не менш маршал артылерыі Леанід Говараў (пазней Маршал Савецкага Саюза), які камандаваў Паўночна-Заходнім фронтам, у адзін з майскіх дзён 1943 года палічыў за належнае паслаць віншавальную радыяграму на адрас асобнага зенітна-артылерыйскага дывізіёна РКК (Рэзерва Галоўнага камандавання) і канкрэтна аднаму з афіцэраў — Георгію Гаранскаму. Віншаванне было адпраўлена ў той жа дзень, калі збілі фашысцкі "Фоке-Вульф".

Сапраўды, неардынарнае здарэнне. Што ж трэба было зрабіць, каб маршал выплываў гэты эпизод з соцыяльна-історычнага разведчыка "Фоке-Вульф-189", так званага рама, карэкціраваў агонь нямецкай артылерыі па нашых войсках, якія неслі сур'ёзныя страты.

Зенітчыкі апынуліся ў тупіку. Усе прыборы кіравання агнём тут былі разлічаны на раўнамерны, прасталінейны рух самалёта на адной вышыні над зямлёй. "Рама" ж парушала ўсе разлікі. Яна ішла, дакладна паўтараючы зігзагі

КІБЕРНЕТЫК ПРАФЕСАР ГАРАНСКИ

дарогі, мяняла хуткасць і вышыню палёту, словам, вырабляла ўсякія фокусы, каб не трапіць пад абстрэл.

Гаранскі дакладна разлічыў момант залпа для кожнай з зенітных батарэй, размешчаных у розных месцах, на розных адлегласцях абалал дарогі, і яны разам выбухнулі над намечаным дарожным зігзагам. Прабіты суцэльным веерам агню, самалёт-шпіён пакідаў за сабой дымны шлейф...

Гаранскі быў удастоены не толькі маршальскага віншавання, не толькі ордэна Айчынай вайны I ступені, але і не зусім звычайных для характарыстыкі вайскоўца слоў, што і на фронце ён застаўся кваліфікаваным інжынерам і навукоўцам.

Бяру на сябе смеласць сцвярджаць, што армейская служба здатнага капітана магла б давесці яго да генеральскіх пагонаў. Аднак усё ж выпала яму іншая карта лёсу.

У высокіх штабных кабінетах капітану разам з прапановай далейшай акадэмічнай афіцэрскай шпіёўкі паказалі хадайніцтва — чыё б вы думалі? — беларускага ўрада. Хадайнічалі аб звальненні Гаранскага з арміі і вяртанні яго ў Мінск. Маладога яшчэ чалавека ацанілі на ўрадавым узроўні, што было і для самога Гаранскага нечакана.

На дварэ стаяў цёплы верасень, пераможнага года. Беларусь ляжала ў руінах, да таго ж у родным горадзе засталася адзінокая маці. І, нягледзячы на далёка не блagую армейскую перспектыву, Георгій Гаранскі выбраў будучыню, альтэрнатыўную вайскавай: працу ў беларускай сталіцы, дзе зноў пачаў са станкабудаўнічага прадпрыемства, але ўжо на пасадзе галоўнага тэхнолага і зноў прыступіў да чытання лекцый у політэхнічным.

Навука як зачала Георгія Канстанцінавіча з маладосці, так і зас-

талася адзінай пастаяннай ягонай прыхільнасцю. Ледзь прайшлі тры паспяваенныя гады, а ён ужо абараніў кандыдацкую дысертацыю і перайшоў на сталую работу ў Беларускае політэхнічнае інстытут. Я помню свайго дэкана Георгія Гаранскага, бо даваўся пагрызці курс навук, неабходных для інжынера-механіка з ухілам у тэхналогію станкабудавання, праўда, толькі два гады, пакуль канчаткова не вырашыў, што гэта "не мае".

Пасадай прарэктара па навуковай рабоце скончылася дзейнасць Георгія Канстанцінавіча ў БПІ. Гаранскаму двойчы даводзілася станавіцца ля вытокаў практычнага ўвасаблення новых навуковых накірункаў у рэспубліцы. Ён быў арганізатарам і першым дырэктарам Інстытута машыназнаўства і аўтаматызацыі, перайменаванага пазней у Інстытут праблем надзейнасці і даўгавечнасці машын, і Інстытута тэхнічнай кібернетыкі, з якога пачаўся гэты апошні.

Сустрэча з акадэмікам М. Келдышам падахоўвала навуковую цікавасць Георгія Канстанцінавіча да аўтаматызацыі разумовай працы — накірунку, асноватворныя праблемы якога сталі прадметам доктарскай дысертацыі. Як аўтарытэтны спецыяліст у гэтай галіне, Гаранскі рабіў даклады на міжнародных навуковых канферэнцыях, ягоныя артыкулы публікаваліся ў прэстыжных замежных навуковых выданнях...

Адданы сваёй неспатольнай празе да новых ведаў, Георгій Канстанцінавіч ледзь не да апошняга свайго дня працягваў займацца піянернымі даследаваннямі — аўтаматызацыяй разумовай працы, шчыраваў над неабдымнай тэмай "Інтэлектуальныя інтэграваныя кібернетычныя сістэмы аўтаматызацыі тэхналагічнага праектавання ў машынабудаванні".

Мяне, журналіста, чалавека скептычнага, вядома ж, цікавіла, наколькі ўпісваецца ў паняцце "ноу-хаў" праца Георгія Гаранскага. І атрымлівалася, што цалкам.

Па-першае, прадметам ягоных даследаванняў з'яўляліся камп'ютэры, што выраслі ўжо з плянак фармальных аперацый. Камп'ютэры новага пакалення, над якімі біўся прафесар Гаранскі, іншыя: тыя, што на аснове штучнага інтэлекту эксплуатауюць сумашапаных імі ведаў для самастойнага рашэння складаных лагічных задач, якія дагэтуль былі падупадныя адно чалавеку, ды і то не заўсёды.

Па-другое, для сучаснага машынага інтэлекту патрабавецца складанае матэматычнае забеспячэнне, маючае ў аснове алгебру логікі, навуку галаваломню, часцёкам непаспыхнаю не толькі для калектываў — для краін: замянае слабая матэрыяльна-тэхнічная база і невысокі ўзровень кваліфікацыі навукоўцаў. Таму Гаранскі ставіў перад сабой задачу распрацаваць метадыку дзейнасці ЭВМ на больш прастай матэматычнай аснове.

Праца пасоўвалася не без цяжкасцей. Справа не толькі ў складанасці пастаўленай задачы. Не са дзейнічаў працы і хваравіты стан вучонага — давалася ў знакі старога франтавое раненне.

У памяці маёй засталася, як мы сядзім за рабочым сталом Георгія Канстанцінавіча, і мне думаецца: не, не памыліўся той 30-гадовы прыгожы капітан, чыя выява, намалёваная франтавым таварышам, вісіць на сцяне. Не памыліўся, калі выбраў лёс, які гэтак спаўна ўдаўся аж да леташняга 87-годдзя. Вядома, мая ацэнка чыста эмацыянальная. Але ёй надае грунтоўнасць меркаванне прафесіяналаў, доктараў навук А. Дабралоубава, А. Раковіча, кандыдата навук А. Грывачэўскага, узбекскага акадэміка Тулкуна Нусратава, навукоўцаў з Літвы, Германіі, Венгрыі, усіх, хто мае гонар звацца вучнямі Георгія Канстанцінавіча Гаранскага.

Раальд ЛЕВІН.

ВЭП, ЯКУЮ ПРЫДУМАЎ ЛЕАНІД ДАЙНЕКА

ДВУХТЫСЯЧНЫ год, мяжа тысячагоддзяў. Гэта час падводзіць вынікі, успомніць мінулае, задумацца пра будучыню. Для Беларусі сённяшні дзень складаны і цяжкі. Былыя спадзяванні не спраўдзіліся, а будучыня цьмяная і неакрэсленая. Неспрыяльнае эканамічнае становішча, цяжкія ўмовы жыцця, беднасць пазбаўляюць людзей надзеі, пасяляюць у душы расчараванасць і абіякавасць. Спрадвечныя каштоўнасці: дабрыня, любоў, шчырасць, сумленнасць, прынцыповасць — паступова пачынаюць саступаць месца іншым жыццёвым арыенцірам. Грошы, сытае, бестурботнае жыццё — вось ідэал некаторых нашых сучаснікаў. Дасягнуць гэтай мэты яны гатовы любымі сродкамі, адкідаваючы сумленне, як непатрэбную рэч. І вельмі важна, што ёсць людзі, якія бачаць: гэты шлях вядзе ў тупік, адкуль няма выйсця. Леанід Дайнека — з такіх.

Ужо ў першых творах Леаніда Дайнекі праявілася глыбіня пацукцяў. Як паэзія, так і проза з самага пачатку вызначаліся імкненнем да ідэалаў, пакінутых нам у спадчыну. Любоў да роднага краю, цікавасць да яго гісторыі, занепакоенасць лёсам Бацькаўшчыны праходзяць праз усю творчасць Леаніда Дайнекі. Письменнік бачыць магчымасць дасягнення гармоніі ў жыцці асобных людзей і ўсяго народа толькі пры наўнасці непарыўнай сувязі паміж пакаленнямі, пры перадачы ад дзядоў да ўнукаў не толькі матэрыяльных здабыткаў, але ў першую чаргу духоўнага вопыту, маральных каштоўнасцей. Нездарма ён звяртаецца да гісторыі Беларусі. На старонках гістарычных раманаў "Меч князя Вячкі", "След ваўкалака", "Жалезныя жалуды" ажылі людзі, якія залажы-

лі фундамент беларускай дзяржавы, стаялі ля вытокаў фарміравання самабытнай беларускай нацыі. Людзі павінны ведаць, хто яны і адкуль прыйшлі, каб перадаць гэтыя веды сваім нашчадкам. Гістарычныя раманы Л. Дайнекі атрымалі належную ацэнку. Яны трывала ўвайшлі ў школьныя праграмы. Іх добра ведаюць як на Беларусі, так і за яе межамі.

ПІСЬМЕННИК знайшоў сваё месца ў беларускай літаратуры, але, як і кожны па-сапраўднаму таленавіты творца, не спыніў пошук. З-пад пяра пісьменніка выйшаў фантастычны раман "Чалавек з брыльянтавым сэрцам".

Леанід Дайнека перайшоў ад узнёўлення мінуўшчыны да канструявання мадэлі нашай будучыні. Дзейнае рамана пераносіць нас на трыста гадоў уперад. На Зямлі пануе Вялікая Эра Пльуралізму (ВЭП). Зніклі войны, пераможаны эпідэміі, голад, галечка. Чалавецтва аб'ядналася ў адзінае дэмакратычнае грамадства. Ажыццёўленая утопія? Знойдзены рай? Зусім не. За прыгожым фасадом хаваюцца глыбокія супярэчнасці, нявырашаныя праблемы, на якія большасць людзей проста не звяртае ўвагі, бо гэта пазбаўляе спакою, парушае камфортнасць іх бестурботнага жыцця. Вырашаць праблему складана, прасцей рабіць выгляд, што яе ўвогуле не існуе. Зручней жарт-

ваць аб збіранні пластыкавых грыбоў у пластыкавым бары, чым адкрыта прызнаць, што прырода скалечана, збеднена ў выніку гаспадарчай дзейнасці чалавека і што за гэта трэба несці адказнасць усяму чалавецтву. Лягчэй адмаўляць існаванне Старой Цывілізацыі, чым усвядоміць, што на Зямлі паралельна з чалавекам існуюць іншыя разумныя істоты, бо калі прызнаць існаванне іншай цывілізацыі, то давядзецца прызнаць і яе правы. А на гэта людзі ВЭП не пойдуць, бо давядзецца абмяжоўваць сябе, лічыцца з існаваннем суседзяў па планеце, галактыцы, сусвеце. Дэкларуючы роўнасць правоў, чалавецтва ВЭП адмаўляе ў гэтых правах усіх, акрамя сябе. Але і самі людзі несвабодныя. Грамадства пільна ахоўвае свае інтарэсы, а нормы і правылы Штодзённага Этыкету кантралююць жыццё кожнага чалавека цалкам, ствараючы вакол яго неадольную сцяну з абмежаванняў і забарон, пазбаўляючы жыццё натуральнасці, нязмушанасці. Калі ж чалавек выбіваецца за рамкі сістэмы, яго абьяшчаюць хворым, абмяжоўваюць яго свабоду, фактычна, пазбаўляюць усіх правоў. У такіх умовах назва "Вялікая Эра Пльуралізму" гучыць з'едлівай і горкай насмешкай.

ЯК ЖА ўзнікла гэта грамадства? Перш за ўсё, дзякуючы абіякавасці большасці людзей. Каб забяспечыць уласны даб-

рабыт і спакой, людзі згаджаюцца на такі маскарадны пльуралізм. Гэта грамадства абіякавела, для якіх на першым месцы асабісты камфорт. Пры знешняй прыстойнасці гэта, па сутнасці, людзі без маральных прынцыпаў, засяроджаныя толькі на сабе. Адна з прычын іх узнікнення — страта сувязі паміж пакаленнямі, адмаўленне ад духоўнага скарбу свайго народа на карысць голага практыцызму. А гэта ўжо той працэс, які сёння ідзе ў нашым грамадстве. Грошы не могуць быць нашай мэтай, ідэалам для чалавека. Сапраўднае толькі духоўнае багацце, якое мы атрымліваем у спадчыну, папаўняем уласным духоўным вопытам і перадаём дзецям. І трэба звярнуцца да яго, дакрануцца да памяці народа, як робіць гэта герой рамана Клён Дубровіч: "Ён дакрануўся да памяці, зазірнуў у крыніцу, знайшоў выток... Ён перайначыўся, адчуў сілу сваёй зямлі і аб гэтай вечнай сіле раскажа ўсім". Калі існуе сувязь паміж пакаленнямі, жыццё не мае канца, памяць людзей, памяць прыроды захоўвае яго ад знікнення. Чалавек павінен жыць у гармоніі з прыродай, з гісторыяй, з сусветам, бо толькі гэта робіць яго жыццё праўдзінным і асэнсаваным.

Галіна ВАРОНАВА, аспірантка кафедры беларускага БДУ.

ЮБІЛЕІ

16 лютага споўнілася 75 гадоў народнаму пісьменніку Беларусі, літаратуразнаўцу, акадэміку Нацыянальнай акадэміі навук Івану НАВУМЕНКУ. Нарадзіўся Іван Якаўлевіч у горадзе Васілевічы Рэчыцкага раёна, ён удзельнік Вялікай Айчынай вайны. Працаваў у рэдакцыях газет, з 1954 года на кафедры беларускай літаратуры Белдзяржуніверсітэта, з 1973 года — дырэктар Інстытута літаратуры, а з 1982 — віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР. Друкаецца з 1955 года. Спачатку пісаў апавяданні, аповесці, затым, як бы падводзячы вынікі былога мастацкага вопыту па стварэнню шырокай карціны жыцця і барацьбы савецкіх людзей ва ўмовах фашысцкага прыгнёту, — раманы "Сасна пры дарозе", "Вецер у соснах", "Сорак трэці". Письменнік і сёння захапляюцца праблемамі сучаснага жыцця, вера чалавека ў лепшую будучыню, яго надзеі і памкненні.

БелТА.

У Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі адкрылася выстава «Іканапіс і разьба Беларусі XV—XVIII стагоддзяў». Экспазіцыя прысвечана 2000-годдзю хрысціянства і асвятляе

самабытнасць культуры Беларусі, выяўленай у іканапісе, дзе беражліва захоўваліся візантыйска-рускія каноны і адначасова аказваўся ўплыў заходнееўрапейскай стылісты-

кі — Рэнесансу, барока, класіцызму.

НА ЗДЫМКАХ: у час адкрыцця выставы; ікона «Хрыстос Усётрымальнік». XVI стагоддзе. Фота Генадзя СЯМЁНАВА.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

СПАЧУВАЕ «КАРЫТАС»

«Caritas» па латыні азначае міласэрнасць, любоў. Такую назву носіць і дабрачынная арганізацыя, якая традыцыйна працуе ў лоне каталіцкай царквы і існуе ў ста пяцідзясяці краінах. Яе мэта — вярнуць нас да забытых зносін паміж людзьмі: сваяцкай любові адзін да аднаго, міласэрнасці. «Карытас» заўсёды спяшаецца прыйсці на дапамогу бедным і інвалідам, хворым і паміраючым, шматдзетным сем'ям — усім людзям, якія церпяць нягоды і гора, якія трапілі ў цяжкія жыццёвыя сітуацыі.

Я пераканалася ў гэтым, пераступіўшы парог Мінскага абласнога радзімнага дома. Ён не зусім звычайны: сюды прывозяць парадзіх з Мінскага раёна і вобласці з цяжкімі паталогіямі.

Можна, наш час таму віной, але колькасць ускладненых, з паталогіямі родаў, пры якіх на свет з'яўляюцца неданашаныя, нездаровыя дзеці, за апошнія дзесяць год павялічылася на 150 працэнтаў. Аналізу гэтага становішча ўрачы пакуль не рабілі. Але, на іх думку, гэта вынік зніжэння імунітэту ў жанчын, выкліканы чарнобыльскай катастрофай. Ды і фінансавое становішча большасці сёння такое, што на паездку ў Мінск ці хаця б у бліжэйшы раённы цэнтр для неабходнай кансультацыі ў будучай маці няма сродкаў.

Вось і атрымліваецца, што з дзвюх с папавой тысяч народжаных у нас штогод немаўлят кожны дзевяты неданашаны. Гэта дзеці з малой вагой, а таму — аслабленыя. Яны пакутуюць ад прыроджаных інфекцыйных захворванняў, пнеўманіі, сепсісу, менингаэнцефаліту... З 1993 года, як вядома, па рашэнню Сусветнай арганізацыі аховы здароўя ў нас рэгіструюцца дзеці вагой ад 500 грамаў.

84 працэнты такіх немаўлят, вагой ад 500 грамаў да паўтара кілаграмаў, у гэтым раддome ўсё ж выходзяць. А пра смерць нармальна дзяцей тут і зусім не гавораць. Яе, дзякуй Богу, воль ужо тры-чатыры гады няма. І не без дапамогі таварыства «Карытас», таму што менавіта яно забяспечыла аддзяленні раддома спецыяльнымі кюветамі і іншым абсталяваннем для нованароджаных, вострадэфіцытных медыкаментамі, аднаразовымі перыферычнымі катэтарамі, сістэмамі для пералівання крыві, іголкамі, шпрыцамі.

Тое, што я ўбачыла тут, прыемна ўразіла. У залітых сонцам, стэрыльна чыстых боксах ляжалі на ўтульных спецыяльных ложках шчаслівыя маці, а побач з імі ў калысках — іх немаўляты. Гэтыя ложка з пуховымі прынамі, падушкамі, у поўным камплекце з бялізнай паступілі па лініі гуманітарнай дапамогі «Карытаса». А яшчэ адзенне для персаналу,

парадзіх, дзяцей. Вялікі запас адапціраваных малочных сумесяў дазваляе падкармліваць немаўлят.

Вы можаце не паверыць, але нідзе ў раддome я не адчула паху хлоркі, лізолу, уласцівых шматлікім лячэбным установам. Справа ў тым, што пра дэзінфіцыруючыя сродкі і лячэбна-касметычныя прэпараты, эмульсіі, прысыпкі, мыла фірмы «Нівея» паклапаціўся ўсё той жа «Карытас». І парадзікі, і ўрачы — усе хорам шчыра дзякавалі таварыству міласэрнасці, а таксама яго дырэктару — настаўцу каталіцкай Святой Тройцы (Святога Роха) на Залатой горцы ў Мінску ксяндзу Міхаілу Сапелью.

Хутка мы сустрэліся. Міхаіл аказаўся чалавекам сярэдняга ўзросту, вельмі энергічным, абаяльным. У нядаўнім мінулым — выпускнік медыцынскага вучлішча ў Даўгаўпілсе, потым скончыў Рыжскую семінарыю.

— Таварыства «Карытас» у Мінску, — расказвае ён, — існуе ўжо шэсць гадоў. Праўда, спачатку былі, так сказаць, на нелегальным становішчы. Чыноўнікі доўга адмаўлялі ў афіцыйнай рэгістрацыі на той падставе, што, па старых савецкіх законах, у нас усякая рэлігійная дабрачыннасць забаронена, ды і хапае ўжо, маўляў, у Беларусі шматлікіх таварыстваў Чырвонага Крыжа, слепых, глухих, фондаў міласэрнасці. Але ці можна канкуруаваць з кімсьці ў справе дабрачыннасці? І ці не лепш аб'яднаць намаганні, грашовыя сродкі, энтузіязм розных служб, у тым ліку і дзяржаўных, таварыстваў, грама-

дзян? Пэўны вопыт супрацоўніцтва з дзяржаўнымі арганізацыямі ў нас ўжо ёсць. У Мінску адкрыты дзве сталовыя для бедных — плён сумесных намаганняў з Фрунзенскім і Першамайскім райвыканкамамі, якія прадаставілі памяшканні. Кошт абедару — а штормесячна гэта каля 2 000 долараў — аплачвае таварыства «Карытас», што ў аўстрыйскім горадзе Лінцы. У гэту ж касу паступаюць ахвяраванні прыхаджан Рымска-Каталіцкай парафіі касцёла Святой Тройцы. Пэўную частку сродкаў дае аддзел у магазіне для малымых, дзе прадаюць па чыста сімвалічнай цане адзенне, абутак, што паступаюць па лініі гуманітарнай дапамогі.

За шэсць гадоў існавання «Карытасам» зроблена нямала. Бо царква заўсёды падавала жабраку, убогаму, лячыла душы тых, хто зусім апусціўся, спіўся і згубіў веру ў сябе, утрымлівала прытулкі, багадзельні, сядзелак.

— За гэты час, — працягваў Міхаіл Сапель, — мы не толькі забяспечылі абласны раддом медыкаментамі і абсталяваннем, але і зрабілі рамонт у яго аддзяленнях, пабудавалі пральню. Адрамантавалі таксама інтэрнат для дзяцей, якія пакутуюць на анкалагічныя захворванні, дзе яны пражываюць разам з бацькамі ў дні кансультацый у абласной бальніцы ў Барыўлянах, дзіцячае аддзяленне і аддзяленне рака малочнай залозы гэтай жа клінікі. У Аксакаўшчыне мы купілі дом, дзе абсталявалі пансіянат для дзяцей, якія прыехалі на кансультацыі да анкалагаў. Здзейснены і іншыя сумесныя праекты з таварыствамі «Карытас» у Лінцы, Швейцарыі, Францыі.

Дырэктар таварыства ксёндз Міхаіл займаецца дабрачыннасцю бясплатна. Астатнія супрацоўнікі, большасць з якіх, дарэчы, прыйшлі сюды з камерцыйных структур і, канешне ж, страцілі ў грашах, атрымліваюць невялікую зарплату. Але яны — людзі веруючыя і, разумеючы, што не ўсё ў гэтым жыцці вымяраецца грашыма, прыйшлі сюды з адной мэтай: дапамагчы абяздоленым, гаротным, зняважаным цяперашнім жыццём людзям.

Таццяна ХРАПІНА.

КОРАТКА

ПАЧАТА ПАДРЫХОўКА СПЕЦЫЯЛІСТАў-РЭЛІГІЗНАўЦАў ДЛЯ ШКОЛ І ВУ. На гістарычных факультэтах у Беларускім дзяржаўным універсітэце і педагогічным універсітэце імя М. Танка ўпершыню ў рэспубліцы пачата падрыхтоўка спецыялістаў-рэлігізнаўцаў.

Як паведаміў вядучы інспектар Міністэрства адукацыі Анатоль Кучынскі, новаўвядзенне звязана з узмацненнем увагі ў навуцальна-выхаваўчым працэсе да пытанняў культуры і маралі. «Атэізм як

прадмет школьнай і вышэйшай адукацыі даваў аднабаковае трактаванне асноўных сусветных рэлігій», — падкрэсліў ён.

Адной з падстаў для адкрыцця новых спецыяльнасцей з'явілася таксама актывізацыя ў Беларусі шэрагу дэструктыўных сект — «Аб'яднанне Муна», «Сям'я любові», саенталогіі і іншых, якія часта праводзяць сваю працу менавіта ў асяроддзі школьнай і студэнцкай моладзі. Супрацьдзеянне ім павінна быць прафесійным, лічаць у Міністэрстве адукацыі.

АСВЕТНІКІ З'ЯМЛІ БЕЛАРУСКАЙ І ІХ СВЯТЫНІ

● Алена ЯСКЕВІЧ, кандыдат філалагічных навук.

У канфесійных катаклізмах беларуская духоўная традыцыя сталася падзеленай. Менавіта зварот да марыялогіі дазволіў наблізіцца да таго, што спрадвеку яднала, цэнтавала нашу нацыю. На працягу ўсёй гісторыі існавання беларускага народа для духоўнай падтрымкі ў цяжкія часы былі яўлены цудадейныя іконы Божай Маці.

Багародзічныя святыні адыгралі асаблівую ролю як носьбіты духоўнага генетычнага кода айчыннага этнасу ў часы і іх беларускіх уплываў на культуры суседніх народаў.

Нельга не агаварыць у сувязі з гэтым тып усходнехрысціянскага адраджэнца. Гэта своеасаблівы тып культурнага і грамадскага дзеяча — звычайна нашчадак шановага гарадскога, магнацкага ці шляхецкага сямейства, які рана прыняў пострыг у манахі і прайшоў суровую вывучку ў вопытных «старцаў», які вандраваў і цягнуў нягоды. Ён сфарміраваны сузіральнік-практык, але адначасова тэарэтык, «філосаф». Ён піша багаслоўска-палемічныя трактаты, прымае ўдзел у дыспутах пра «боскую энергію». На жыццёвыя ліхалеці (голад, эпідэміі, землятрус, нашэсці туркаў і лаціняў) адгукваецца сачыненнем гімнаў і малітваў, зборам ахвяраванняў і словам суцяшэння дапамагае ў бядзе. Можна пісаць іконы, перакладаць з грэчаскай мовы на славянскую. Гэтыя людзі становяцца на чале манаскіх брацтваў, царкоўных абшчын гарадоў, «усяленскай» канстанцінопальскай патрыярхіі. Розныя па паходжанні, яны рассяляюцца з Балкан па ўсёй Усходняй Еўропе, утварыўшы «наднацыянальную» сукупнасць. Уласцівае ім у «келейны» перыяд падзвіжніцтва — пошукі кваліфікаванага настаўніка, жаданне навучыць «сардэчнай малітве» іншых, ім-

кненне пазбегнуць свецкай славы — яны захоўвалі і на грамадска-палітычным узроўні дзейнасці. Часта праз нацыянальныя межы яны працягваюць падтрымліваць цесныя асабістыя сувязі — як сябры, як вучні аднаго настаўніка. Кантакты ж паміж сабою дазваляюць ім заставацца ў жывой сувязі з жыццём Афона, кафалічнай канстанцінопальскай патрыярхіі.

Тып такога ўсходнехрысціянскага адраджэнца стаў духоўным стрыхнем, глыбінным кодам нацыі, ключавым элементом яе архетыпу. Яшчэ славы гісторык В. Ключэўскі пра гэта зазначыў: «Ёсць імёны, якія насілі гістарычныя людзі, што жылі ў вядомы час, спраўлялі гістарычна вядомую жыццёвую справу, але імёны, якія ўжо страцілі храналагічнае значэнне, выступілі па-за межы часу, калі жылі іхны носьбіты. Гэта таму, што справа, здзейсненая такім чалавекам, па сваім значэнні гэтак далёка выходзіла за абсягі свайго веку, сваім дабрачынным дзеяннем гэтак глыбока захапіла жыццё далейшых пакаленняў, што з асобы гэтага дзейніка ў сьведомасці пакаленняў паступова спадала ўсё часовае і мясцовае, і яна з гістарычнага дзеяча ператваралася ў народную ідэю, а сама справа яго з гістарычнага факта зрабілася практычнай заповеддзю, заповедам, тым, што мы прызвычаліся называць ідэалам».

(Працяг будзе).

ФОТАФАКТ

У ВІЦЕБСКІХ КАТОЛІКАў — СВОЙ БІСКУП.

Сваім дэкрэтам папа рымскі аб'явіў аб стварэнні ў Беларусі новай дзіацэзіі (біскупства) — Віцебскай. Біскупам назначаны свяшчэннік магілёўскага касцёла Святога Станіслава Уладзіслаў Блін. Аб'яўлена, што віцебскі касцёл Святой Варвары становіцца цяпер кафедральным.

НА ЗДЫМКАХ: біскуп Віцебскай вобласці Уладзіслаў БЛІН; кафедральны касцёл Святой Варвары ў Віцебску.

БелТА.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Софія ПРОРВІЧ: ЦІ ЁСЦЬ СЛЯДЫ Ў ЗАМЕЖЖЫ?

Я шукаю ў замежжы сляды (успаміны і дакументальныя сведчання) аб жыцці і дзейнасці забытай пісьменніцы з Палесся Софіі Прорвіч (каля 1937 года).

...Аўтар гэтых радкоў, настаўнік гісторыі, адкрыўшы імя С. Прорвіч, узяўся даследаваць творчы шлях пісьменніцы, а вынікам сталі даклады на 5-х і 6-х Свята-Ефрасінеўскіх педагагічных чытаннях (XI. 1998; XI. 1999, Мінск), на міжнароднай гісторыка-краязнаўчай канферэнцыі "Палессе на скрыжаванні культур і часу" (IX. 1999, Пінск). У Цэнтр праваслаўнай асветы перададзены рукапісы твораў С. Прорвіч (зборнік аб'яцалі выдаць у 2000 годзе), а ў Літаратурным музеі С. Прорвіч — ужо як пісьменніца — унесена ў картатэку. Зборам звестак пра С. Прорвіч актыўна заняліся і супрацоўнікі Лунінецкага раённага краязнаўчага музея, дзе накоплены найбольш поўныя матэрыялы пра яе.

Радавацца б адкрыццю, але біяграфічны звестак аб С. Прорвіч усё ж малавата. Таму я шукаю ў замежжы сляды памёршай больш за 60 гадоў назад пісьменніцы і яе родзічаў. Ведаю, што яны могуць пражываць у ЗША, Літве, Польшчы... Але — пра ўсё па парадку.

Канада. Я ўдзячны жыхарцы канадскага Ванкувера Ірыне Андрэеўнай Разваляевай, якая даслала надзвычай цікавую і найкаштоўнейшую для даследчыка інфармацыю — ксеракопіі дакументаў, успаміны аб апошніх гадах жыцця С. Прорвіч.

ЗША. С. Прорвіч перапісвалася з Мітрапалітам Паўночнай Амерыкі і Канады епіскапам Лявонціем (Туркевічам). Адна з даследчыцкіх версій у тым, што С. Прорвіч была ў духоўным сваяцтве з Туркевічамі. Таму ў ЗША могуць быць людзі, якім многае вядома з жыцця С. Прорвіч.

Літва. У Вільні ў 70-х гадах пражывала ўнучка С. Прорвіч — Ніна Цімафеяўна Козак з мужам Уладзімірам і сынам Юрыем. Гэтая сям'я найбольш інфармаваная аб С. Прорвіч. Н. Козак — дачка святшчэнніка Цімафея Дзюкава і дачкі С. Прорвіч — Веры Мікалаеўны.

Польшча. У гэтай краіне жылі Родзічы лунінецкіх Прорвічаў — таксама Прорвічы, якія папалі ў Польшчу наступным чынам. Адзін са сваякоў мужа пісьменніцы неўзабаве пасля кастрычніка 1917 года пакінуў Беларусь, нелегальна дабраўся да Кракава з мэтай атрымаць спецыяльнасць урача ды так і застаўся жыць у Польшчы. Хутка Лунінец апынуўся ў межах польскай дзяржавы, так што родзіч з Польшчы мог бесперашкодна мець кантакты з сям'ёй Софіі Прорвіч.

Украіна. У Пачаеўскім манастыры (ці непасрэдна ад яго) пахавана С. Прорвіч (смерць наступіла ў час паломніцтва). Можна адгукнецца той, хто сустракаў яе магілу? Дарэчы, калі ў надмагільным надпісе будуць указаны даты нараджэння і смерці, то гэтыя звесткі будуць надзвычай каштоўнымі, бо метрычныя запісы аб нараджэнні і смерці не захаваліся.

Расія. У адным з часопісаў невялікай праміўнага фотаздымак святшчэнніка Чысцякова, які рыхтуе перадачы для маскоўскага радыё. Знешняе падабенства масквіча да С. Прорвіч уразіла. Магчыма, не выпадкова: С. Прорвіч была з роду Чысцяковых. Брат С. Прорвіч, Аляксандр Чысцякоў, пасля заканчэння духоўнай акадэміі працаваў выкладчыкам духоўнага вучылішча, атрымаў тры ордэны і асабістае дваранства.

Ёсць здагадка, што муж і сын С. Прорвіч у час грамадзянскай вайны мелі нейкае дачыненне да антыбальшавіцкай падпольнай арганізацыі. Але ці існавала на самай справе такая арганізацыя ў Лунінец? Гэта адна з "белых плям" у гісторыі Лунінецчыны і ў біяграфіі сям'і Прорвічаў.

Хочацца верыць, што сярод чытачоў "ГР" або сярод іх сваякоў ці знаёмых знойдуцца людзі, якія падзяляюць успаміны сваіх бацькоў аб сям'і С. Прорвіч, аб эпізодах з гісторыі Лунінца 1917—1939 гадоў.

Ёсць жа ў Празе, Лондане, Парыжы ці Беластоку людзі, якія любяць гартаць у бібліятэках старонкі старых выданняў 1916—1937 гадоў, дзе могуць быць надрукаваны хоць якія-небудзь матэрыялы аб праваслаўнай пісьменніцы Софіі Прорвіч. Застаецца адкрытым пытанне, ці пісала яна на іншых мовах, акрамя рускай, і ці друкавалася яшчэ дзе, акрамя Варшавы.

На старонках "ГР" падаю свой адрас:

**Васіль Туміловіч,
вул. 17 Верасня, 29.
225650. Лунінец,
Брэсцкая вобласць,
Беларусь.**

ГАСЦЁЎНЯ

Імя рэжысёра **Сяргея Кавальчыка**, які ўсяго толькі тры гады таму скончыў інстытут, ужо добра вядома ў тэатральных колах Беларусі. Таленавіты і энергічны, ён за гэты кароткі тэрмін паспеў зняць дзве дакументальныя стужкі і наставіць восем спектакляў. У асноўным гэта дзіцячыя казкі — "Воўк - маралавец", "Гадкае качань", "Пунсова кветачка" і іншыя. Многія з іх на некалькі гадоў не сыходзяць са сцэн тэатраў. Так, нядаўна адбыўся 150-ты спектакль "Дзень нараджэння катка Леапольда", а, напрыклад, казка "Папалішка", па словах дырэктара Гомельскага тэатра, востра ўжо тры гады з'яўляецца любімым спектаклем гамельчан.

Сяргей Кавальчык запатрабаваны самымі рознымі тэатрамі: ён працаваў у Маладзёжным, Тэатры юнага гледача, Гомельскім абласным тэатры, зараз рыхтуе прэм'еру для Тэатра беларускай драматургіі. Як кажа сам рэжысёр, ён ніколі не адпачывае — са спектакля "ідзе" ў спектакль. Застаецца дадаць, што на фестывалі творчай моладзі 1999 года **Сяргей Кавальчык** быў прызнаны лепшым маладым рэжысёрам Беларусі.

— Ты нарадзіўся ў тэатральнай сям'і. Гэта паўплывала на твой выбар професіі?

— Не толькі паўплывала, але і адразу яго прадвызначыла. Я заўсёды жартую, што стаў артыстам яшчэ да нараджэння: мама іграла на сцэне да апошняга месяца цяжарнасці. Канешне, вялікі ўплыў прыкладу бацькі — рэжысёра Міхаіла Кавальчыка, чалавека незвычайнай тэатральнай культуры.

Увогуле мне пашчасціла займацца ў чужой педагогаў. На акцёрскім факультэце, куды я паступіў у 1986 годзе, вучыўся ў Зінаіды Браварскай і Андрэя Андросіка — вядомых "купалаўцаў". Пасля мяне запрасілі на трэці курс рэжысуры, дзе маімі

настаўнікамі былі Лідзія Манакова і Мікалай Пінігін.

— Зараз ты вельмі актыўна займаешся рэжысурай і, здаецца, зусім не іграеш!

— Трэба займацца нечым адным, бо рэжысёр і акцёр — гэта дзіаметральна супрацьлеглыя професіі. Рэжысёр не зможа цалкам аддацца ролі, бо ўсё роўна будзе крытычна ацэньваць ігру іншых. Тым больш нельга іграць у сваіх спектаклях: можна страціць аб'ектыўнасць, што недапушчальна для рэжысёра.

Усё, што я хачу сыграць, стараюся перадаць праз галоўнага героя ў спектаклі. Мне гэтага дастаткова.

— Твае спектаклі пастаўлены ў асноўным па п'есах класічных

З НИЗКІ АПАВЯДАННЯЎ "НЕПАМЯРКОЎНЫЯ"

ХРЫПАТЫ заўважыў яе адразу. Пышныя чорныя валасы нават пасля васьмідзённай язды-пакуты ў вагоне-цялятніку былі дагледжанымі. Акуратна ўкладзеныя, яны быццам гаварылі: не было ні этапа, ні "вагона-цялятніка", ні апошніх трох дзён без ежы... Стомленымі былі толькі яе вялізныя зялёныя вочы... Але і стомленыя, яны зачароўвалі, гіпнатызавалі, ненавідзелі... Прыкмеціўшы іх позірк на сабе, ён адчуў, як па целе прабег халадок. "Паглядзела, быццам змяюка перад кідком... Пагарджае, — прачытаў Хрыпаты ў яе вачах, і ў яго перахапіла дыханне: пагарда і нянавісць яго толькі ўзбуджалі. — Ад пагарды далейшы шлях да асалоды, але саладзейшая сама ўцеха", — сказаў ён сабе... Яшчэ яго ўзбуджала кроў, але гэта — потым...

Усю ноч начальнік Мінісінскага лагпункта трыццацівасьмігадовага Ізмаіл Віктаравіч Храпін, ці, як яго не толькі за голас зняволеныя звалі між сабою — Хрыпаты, не мог заснуць. Толькі раніцай, знясілены працяглым "змаганнем" з алкаголем, арганізм здаўся...

Спачатку зялёнавокая была далёка, але, пачуўшы ягонае "падыдзі", раптам, нечакана, паслухалася і пайшла да яго... Вось яна прыбліжаецца... Яна ўжо блізка... Вельмі блізка... Ён глядзіць на яе доўгія пышныя валасы, палаючыя вочы, выразныя вішнёвыя вусны... Яны ў яго пакоі... Яны ўдваіх... Ён прытульваецца да яе, гаворыць: "Не бойся, распранайся, усё добра, усё будзе добра, усё будзе..." Зялёныя вочы не адказваюць, працягваюць глядзець на яго, і ў позірку ён зноў адчувае тое ж, што і тады, першы раз... Ён узбу-

джаецца, паўтарае яшчэ, але ўжо па-іншаму: "Распраніся, сце-е-р-ва, — расцягвае словы, — або я павыпальваю твае пругкія грудкі... Распраніся і на калені. Паглядзім, як ты зможаш за сваё жыццё пастаяць..."

Чарнавалосая адвяла вочы, у якіх ён паспеў прачытаць спакой, адступіла назад і пачала расшпільваць гузікі...

"Спрытна, — падумаў ён, — вопыт. Вопыт, як і талент, не прап'еш. Толькі талент — ён ёсць ці не, а за вопыт трэба пазмагацца, папаецца..." За гэтыя тры гады яму шмат давалася папаецца, перш чым навучыўся браць адразу. "Вось і гэта грудастая зараз запрацуе..." І, прадчуваючы асалоду, якую дасць яму зялёнавокая, ён пачаў ацэньваць, што мае на гэты раз...

Яна зняла кофтак і, адчуўшы, як яго позірк мацае праз ліфчык яе грудзі, павярнулася да яго спіной і сказала: "Расшпілі..." Павольна, п'янеючы ад задавальнення, ён набліжаўся да зялёнавокай... Зараз ён ёй "расшпіліць"... Зараз павесяліцца... Хрыпаты сціснуў правую руку ў кулак: ён любіў з крывёю...

Калі да дзяўчыны заставаўся адзін крок, яна нечакана павярнулася і кінула ў яго кофту... Кофта аказалася ў нейкай ліпкай слізу. Ледзь ададраўшы яе ад твару, ён раптам убачыў перад сабой вялізную, у ягоны рост, змяю. Разяўленая пашча гадзюкі аддалася ад яго. "Набірае адлегласць, — зразумеў ён. — Разганяецца. Прыпылілася... Пайшла... А-а-а-а..." Змяя кінулася на яго, уцапілася

ў вусны і, адарваўшы ніжнюю губу, адскочыла назад. Заліваючыся ягонай крывёй, яна прашыпела: "Яшчэ пацалуначак?..."

Прачнуўся Хрыпаты ад свайго ж крыку... Першым адразу, як і заўсёды, ён убачыў Фелікса. "Ізмаіл Віктаравіч, — спытаўся "слуга" спакойна, быццам і не чуў крыку, — гарбату несці?"

— Каб цябе халера, тупіца! Кожны раз адно і тое ж!.. Бацьш, кепска мне...

Начлагера яшчэ не паспеў дагаварыць, як Фелікс знік у дзвярах... "Не жылец, — падумаў пра сябе Хрыпаты. Неахвотна падняўся, падышоў да вядра з вадой. Зачарпнуў кубкам, які плаваў у ім, ледзяной вадкасці, пырснуў сабе ў твар і прахрыпеў: — У-у-х!..."

Халад канчаткова разбудзіў яго. Ён усю памяць поўныя нянавісці зялёныя вочы, якія ззялі на вялізнай змяінай галаве, што ляцела на яго... Прысніцца ж такое...

Фелікс стаяў з падносам на парозе і, не міргаючы, як адданы сабака, глядзеў на гаспадара. Прыкмеціўшы "слугу", Хрыпаты прысеў за стол ля акна і махнуў Феліксу: "Давай". "Слуга" ў момант падляцеў да гаспадара і стаў здымаць з падноса снаданне: хлеб, сала, капусту, гарэлку...

Выпіўшы шклянку "лекаў", начлагера пакрысе стаў ачуньваць пасля "ўчарашняга":

— Ну што там, расказвай...

— Новенькіх размеркавалі... — пачаў было Фелікс даклад.

— Ды я не пра гэта, — перабіў яго Хрыпаты.

— А-а... — сумеўся Фелікс і, скеміўшы, чаго ад яго хочучы, дадаў: — Чарнявую ўладкаваў... На кухню... Каб не застудзіла сваю красу... У тайзе зараз, самі ведаеце...

— Давай-давай, свабодны... Ідзі, дай паесці, — супакойся начлагера, пачуўшы, што ўсё ідзе па плану... Урэшце, як заўсёды...

Калі Фелікс пайшоў, Хрыпаты наліў яшчэ, "хукнуў", выпіў, паглядзеў на ежу, але закусваць не стаў: пасля такога сну кавалак у горла не лез. Перад вачыма стаяла чарнявая... "Трэба праведаць", — падумаў ён, кульнуў яшчэ і пачаў апрагнацца...

Нырнуўшы ў пякуча-марозную раніцу, начлагера прайшоў варту і апынуўся перад плацам, на якім часам ад нудоты "трэніраваў" некаторых "асабліва разумных". Пазаўчора адзін такі разумны, "заходнік", Язэпам клікалі, тут і загнуўся... "Але спачатку, вырадак, — мацюкнуўся Хрыпаты, — ледзь мяне ў магілу не загнаў на холадзе..."

Начлагера перайшоў плац, абгануў сталовую і накіраваўся да тыльнага ўваходу на кухню... Увайшоўшы ў "падсобку", Хрыпаты ледзь не збіў

"сваю зялёнавокую", якая ля самых дзвярэй стругала бульбу і галавы не падняла. Хрыпаты незаўважаным быць не прывык і, паставіўшы бот ля міскі з шалупіннем, сказаў: "Вочкі падымі, падружка". Не ўбачыўшы "вочак" і не пачуўшы адказу, ужо заводзячыся,

Леанід МАРАКОЎ

ЗЯЛЁНЫЯ ВОЧЫ

ён дадаў па-іншаму: "Устань, сука!..."

Дзяўчына не выцягнулася, як патрэбна было, "у струнку", а павольна прыўстала і пачала прадстаўляцца па статуру: "Зняволеная..."

— Хопіць, хопіць, — прымірыцельна перабіў яе Хрыпаты, убачыўшы звычайную на такія словы рэакцыю, — сядай, працуй, не мітусіся. Але нечакана схпіў яе за падбародак і прашыпеў: "У дзевяць да мяне. Зразумела?" У дзевяць... Дзевяць нуль пяць буду лічыць спазненнем... Ты, я думаю, ужо ведаеш, што спазненне ў нас — як непапарадкаванне, як крок улева, крок управа... Ведаеш?.. Добра, працуй... І памятай — у дзевяць..."

Яшчэ ўчора, калі зялёнавокай паведамлілі страшэнную навіну і гэтым забілі ўсе яе надзеі на вяртанне ў шчасце, яна амаль перастала разумець, што адбываецца... Чаму яна тут?.. Дзе гэта — "тут"?.. Зэчкі і зэкі, што бегалі навокал, "вертухаі",

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: «ТЭАТР — БАРОМЕТР ЖЫЦЦЯ»

аўтараў. Сучасная драматургія цябе не цікавіць!

— М'яне вельмі прыцягвае класічны перыяд, у прыватнасці, эпоха Адраджэння, час, калі тэатр стаў культавым мастацтвам. Вось і апошняя мая работа таксама "класічная" — "Узнагарода жанчыне, або Утайманне ўтаймавальніка" па Джону Флетчару. Нягледзячы на сваю парадыйнасць, п'еса вельмі жыццёвая і сучасная, яна пра гое, што чалавеку неабходна пабароць свой унутраны дэспатызм і тыранію.

Увогуле няважна — будзеш ты ставіць сучасную або класічную п'есу, бо тэма ўсё роўна будзе сучаснай.

— Які твой любімы спектакль?

— "Чыё дзіця ў сакважы?" па

п'есе Оскара Уальда "Як важна быць сур'езным". Па сваёй прыродзе, псіхафізіцы гэта "мой" аўтар, мой погляд на свет, магчыма, таму і лічу гэты спектакль найбольш удалым.

— Што прымусіла цябе, аўтара такіх светлых і добрых спектакляў, займацца праблемнай дакументалістыкай?

— Можна сказаць, дакументалістыка — гэта тое, пра што я не магу маўчаць. Разам з незалежнай студыяй "Люм'ер" зняты дзве дакументальныя кінастужкі — "Тэрыторыя па-за свабодай" (1997) і "Наркаманія" (1999). Апошняя ў пазаконкурсным паказе ўдзельнічала ў Маскве ў фестывалі "Правапарадак і грамадства".

— І, наколькі я ведаю, выклікала неадназначную рэакцыю?

— Наркаманія становіцца нормай нашага жыцця. І гэта страшна. У тым жа сумна вядомым Светлагорску кожны дваццаты — наркаман. На 75 тысяч жыхароў — шэсць тысяч наркаманаў! Нельга пазызаваць наркаманію або шукаць у ёй нейкую філасофію. Наш фільм канкрэтна паказвае, як чалавек заганяе сябе ў труну. У ім няма акцёраў, усе факты — рэальныя. Сюжэт — адзін дзень жыцця наркамана. Брудныя прытоны, морт, адчай родных — усё гэта ёсць у фільме. Многія назвалі яго страшным, але, лічу, такім ён і павінен быць, каб не проста ўразаць чалавека, але і надоўга залажыцца яму ў падкорку.

Кажуць, забойства — таксама своеасаблівая наркаманія. Злачынец, які аднойчы адчуў уладу над чалавекам, цягне да паўтору. Магчыма, пра гэта "Тэрыторыя па-за свабодай". Тэма наркаманіі выклікала ў мяне разважанні пра тое, як увогуле малады несапсаваны чалавек трапляе ў рабства не толькі да наркатыкаў, але і да працы, жыцця. Як гэта разбурае яго душу, унутраную сутнасць, разбурае і блізкіх яму людзей.

— Кім жа ты сябе лічыш —

рэжысёрам тэатра ці рэжысёрам кіно?

— Для мяне ёсць адна прафесія — рэжысура як спроба зацікавіць шырокага глядача тым, што я спазнаў у жыцці. Я быццам вывучаю рэжысуру ў двух яе праяўленнях: у кіно вучуся мантажу карцін, у тэатры — спосаб перадачы сюжэта. Адным словам, дакументальныя стужкі як бы тэатралізую, а спектаклі збіраю, як пры мантажы.

— Ці лёгка сёння быць маладым рэжысёрам?

— Быць рэжысёрам увогуле няпроста: гэта трэцяя прафесія па ступені складанасці — пасля лётчыка-выпрабавальніка і шахцёра.

Рэжысёр — не проста пастаноўшчык спектакляў, але і носьбіт, генератар ідэй. Ён заўсёды павінен быць "на вышыні" — па ведах, эрудыцыі, кемлівасці. Пры ўсёй гэтай напружанасці — маленькая зарплата і амаль кругласутачная занятасць. Гэта вельмі вострая сённяшняя прафесія, і рэжысёр павінен умець адлюстроўваць сучаснасць. Увогуле, ты альбо можаш ставіць спектаклі, альбо не. А колькі табе гадоў — гэта няважна.

— Што сёння тэатр дае глядчу?

— Тэатр — гэта свайго роду рэлігія. Чалавек складаецца з інстынкту і інтэлекту, душы і цела. Чым больш мы працуем на інстынкт, тым большы голад узнікае ў інтэлекта. І каб яго задаволіць, людзі ходзяць у тэатр. Мы разумеем, што ўсё паказанае там — ігра, але захапляемся ёю, і на душы робіцца крышачку цяплей.

Гэта можна параўнаць з тым уздзеяннем, якое на прамерзлага падарожніка аказваюць вогнішча і цёплая гарбата.

— Якія, на тваю думку, змены могуць адбыцца ў тэатры ў надыходзячым стагоддзі?

— Зараз наступіў час ідэй, пераасэнсавання назапашанага чалавечым вопыту. У тэатры таксама ідзе пошук новых спосабаў падачы ідэй.

Магчыма, нас чакае выкарыстанне ў тэатры сучасных тэхналогій — лазера, кам'ютэраў... А можа гэта будзе вяртанне да тэатра адкрытых страсцей Шэкспіра...

У любым выпадку, я мару пра тэатр, які б збіраў людзей усіх узростаў і дарыў ім цяпло.

Гутарыла Нэлі ПРЫВАЛАВА.

усе гэтыя "цені" праносіліся, як сон, у яе ўсведамленні... І толькі цяпер, пачуўшы хрып начлага: "Устань, сука!", — яна нібы прагнулася. Так яе яшчэ ніхто не называў... Нават у "амерыканцы"...

Ужо ў барак, даведаўшыся, што начлага ўвечары ніколі не бывае цвярозым, супакоілася: яна ведала, што будзе рабіць далей...

...Калі "вертухай" вёў зялёнавокую да Хрыпатага, Фелікс, сустрэўшы іх, загадкава ўсміхаючыся, нахіліўся да яе і сказаў:

— Вельмі не высільвайся, ён, як заўсёды, ужо "гатовы". Мне што-небудзь пакінь... Я — не ён, я расплачуся... — Зачыніўшы за ёю дзверы, ужо звяртаючыся да стралка, дадаў: — Вочы, га? Так бы і выразаў на памяць...

— Так, — пачухаў стралок патыліцу, — ты б не толькі вочы павырэзваў...

Калі зялёнавокая ўвайшла і ўбачыла, што начлаг спіць, адразу павесялела і з усмешкай прапатала сама сабе пачутую ў лагера прыказку: любіць літара "х" хрыпячага, хрыпатага, падобнага да храка, начхрэна Храпіна... Нічога, сёння ён храпе-хрыпіць апошні раз...

— А-а, — у сне прамармытаў начлага і заціх... Толькі цяпер зялёнавокая пачула крокі. "Вертухай вяртаецца...", — зразумела яна і імгненна прытулілася да Хрыпатага. Як аказалася, своечасова. Фелікс вырашыў правесці, як там справы ў гаспадары, асцярожна прачыніў дзверы, але, убачыўшы "закаханую парачку", прабурчэў:

— Усё нармальна... Як заў-

сёды... Успомніўшы пра новенькіх, ён вырашыў, што час і самому прайсціся па лагера, прыгледзецца...

Паварушыўшы Хрыпатага і пераканаўшыся, што той у глыбокай п'янай коме, зялёнавокая падзякавала Богу, што ён не даваўся яго спойваць... Асцярожна, стараючыся не трывожыць, яна пачала распранаць Хрыпатага... "Спаць з жанчынай зручней распранутым", — паўтарала яна, быццам напяваючы...

Начлага працягваў храпіць і голы. Зялёнавокая дастала знойдзеную яшчэ ў вагоне-цялятніку і цудам схаваную падчас вобшыку вярочку і звязала яго... Паглядзеўшы на звязанага па руках і нагах Хрыпатага, яна падумала, што для такога бугая гэтага будзе мала, і прывязала яго яшчэ да ложка.

Ішоў час. Хрыпаты пачаў стагнаць, варушыцца... Дачкаўшыся ягонага здзіўленага "А-а", зялёнавокая заткнула яму рот яго ж рукавіцай. Акаціўшы начлага каўшом сцюдзёнай вады з вядра, каля якога той кожную раніцу "маржаваўся", яна канчаткова прывяла яго ў прытомнасць...

Убачыўшы зялёнавокую, Хрыпаты адразу рвануўся да яе, але, быццам прыдушаны чымсьці цяжкім, не змог нават варухнуцца. "Гэта працягваецца адзін з маіх страшных сноў, — падумаў начлага. — Нічога... Хутка я працнуся... Хутка..."

Калі Хрыпаты зразумеў, што ледзяная вада, зялёнавокая і "цяжкае" — гэта не сон, ён паспрабаваў вырвацца, але зноў не змог паварушыцца. Ён шаптаў сабе: "Не. Гэта не сон. Яны прыйшлі... Прыйшлі па мяне... Я ведаў, што яны прый-

дуць. Чакаў іх... Тых, каго забіваў... І вось яны тут. Яны прыйшлі па маю душу..."

"Слухай, нелюдзь, — зялёнавокая схавала Хрыпатага за горла, — калі мяне згвалтавалі ў "амерыканцы" і калі пасля я адчула, што нашу дзіця, я паклялася, што заб'ю сябе, абавязкова заб'ю... Але!.. Але вазьму "туды" з сабой і такога, як ты, вылюдка... Калі ж раптоўна з'явіўся шанц убачыць мужа, я сказала сабе: чакаць! Цярпець і чакаць. Любоў цаной дачакацца сустрэчы з мужам. І я спазнілася толькі на дзень..."

Перад вачыма Хрыпатага з'явіўся нож... "Мой нож... Фелікс ім сала нарэзвае, каб танчэй выходзіла... Танчэй — смачней... Вось неданосак, не прыняў нож", — пранеслася ў галаве Хрыпатага... Гледзячы на лязо, якое знікала з вачэй некуды ўніз, начлага з жахам зразумеў, што задумала зялёнавокая...

Яна адцягнула ягоны адрок і разанула нажом...

Рукавіца выпала з разяўленага ў немым крыку рота, і праз імгненне нечалавечы рык разарваў яе барабанны перапонкі... Акрываўленымі рукамі яна схавала Хрыпатага за горла, але не для таго, каб заглушыць яго выццё ці задушыць вылюдка, — яна хацела бачыць ягоныя вочы...

"Цяпер, нелюдзь, я думаю, ты адчуў тое, што даваўся спазнаць іншым, тым, што былі да мяне... Тым, каго ты катаваў, гвалтаваў, забіваў... Жыў скацінай, ёю і падохнеш", — прапатала зялёнавокая ў вочы Хрыпатаму, які ўжо не хрыпеў...

У калідоры пачуўся тупат ног. Нехта бег сюды. "Зноў слухе не спіцца... Гэтая гніда таксама хацела

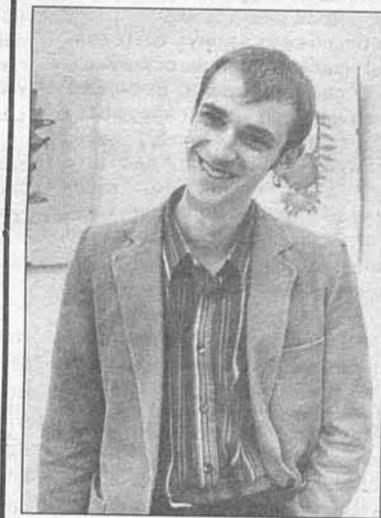
мяне", — успомніла зялёнавокая ягонае абяцанне: "Я не ён, я расплачуся..." Падбегла да дзвярэй, затаілася... У пакой уварваўся Фелікс, і яна кінулася на яго... Нож ужо ўваходзіў у тлустую шыю, калі "вертухай", што ўскочыў за Феліксам, ударам нагі адкінуў яе ўбок. Наляцеўшы на рог стала, зялёнавокая страціла прытомнасць...

...Яна ведала, на што ішла, і цяпер, калі яе, голу, вялі на расстрэл, была зусім спакойная. "Вертухай" захацелі, каб яна пайшла "туды", як і Хрыпаты... Ведала яна цяпер і тое, што Хрыпаты не жартаваў, калі сказаў, што "грудзі павыпальвае..." Слуга нелюдзя аказаўся вялікім майстрам... Як і абяцаў, ён з ёю разлічыўся...

Халад студзіў агонь абпаленых грудзей... Яна ішла на расстрэл... Яна ведала: ідзе да яго, да свайго бога... Як дзве маленькія далёкія зорчкі, зіхацелі ўначы яе зялёныя вочы...

...Следчая брыгада, накіраваная ў Мінусінск для расследавання абставін забойства начальніка лагера пункта, да месца прызначэння прыбыла толькі праз тыдзень. Надвор'е затрымала нават усмагутнага монстра... Начальнік оперчэкіскага аддзела сядзеў за сталом Хрыпатага, глядзеў праз акно на драцяную агароджу, пастукаў "беламорынай" і думаў: як ёй удалося патрапіць у лагера, дзе адбываў пакаранне муж, але загінуў за дзень да яе прыбыцця? У тым, што яна зрабіла ўсё, каб быць разам з ім нават у адной лагерай ямагільніку, ён не сумняваўся...

ВЫСТАВЫ

З поспехам прайшла ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі выстава "Віртуальны нацюрморт" маладога мастака Уладзіміра Ківачука. У яго працах рацыянальнасць матыва і скрупулёзнасць малюнка суседнічаюць з сюррэалізмам і ірацыянальным пачаткам, што нараджае аўтарскі сімбіёз, які ўласцівы гэтаму мастаку.

НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір КІВАЧУК і яго працы.

Фото Мікалая ПЯТРОВА.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

Зусім нядаўна ў выдавецтве "Юнацтва" выйшла кніга казак беларускага пісьменніка Анатоля ЗЭКАВА "Чатыры зярняткі". У цікавай займальнай форме аўтар запрашае дзяцей у дзівосны свет казачных герояў, апавядае пра розныя здарэнні, што адбываюцца з імі. Кожная казка — гэта своеасаблівы ўрок працавітасці, дабрыні, шчырасці.

Дзве з іх мы прапануем сёння ўвазе чытачоў.

ЧАТЫРЫ ЗЯРНЯТКІ

(Казка)

Раскажу я вам, дзеткі, казку, у якой звычайная завязка.

Рос у вёсцы клён — высокі быў ён. Нават занадта высокі, бо голлем расчэсваў аблокі. Яго так і звалі — хмарачос.

Можна, і неўпрыкметку б клён рос, каб не свавольнік-вечер. Наляцеў неяк пад вечар увосень, зашмацеў у вецці, злосны. І гэтак трос клён заўзята ад галавы-кроны да каранёў-пятак, быццам кол, што абкалаціў яго зярняткі. Пападалі яны на дол. А вось чатыры зярняткі падхапіў віхор пракляты, закружыў у золкім паветры за сотні кіламетраў — далёка ад дому, у край невядомы.

За блізкае свет закінуў бы іх свавольнік-забіяка, каб не стаміўся ў дарозе сам, небарака. Выбіўся з сіл, ледзьве дышае ды сапе, вось і кінуў іх: ляціце, маўляў, сабе, куды душа пажадае. Адно што зірнуў з-за небакраю, куды памкнуць зярняткі, а потым і знік без аглядакі — толькі мільганулі пяткі.

А зярняткі-самалёцікі глянулі ўніз — і аж разявілі роцікі: вось дык сюрпрыз! Унізе, пад імі, рэчка бяжыць, як вужака, шыпіць, чорнай хваляй страшыць. Сігнеш у раку звысоку — і болей не ўбачыш аблокаў. Страшнавата стала зярняткам: як тут быць і што рабіць?

— Дацягнем да берага, рабяткі! — гукнулі тры зярняткі.

Чацвёртае ж зярнятка прамаў-

чала спачатку, а потым выціснула пакутнае:

— Куды хочаце, браткі, а я — у ваду каламутную.

— Чаму так рашыла, скажы?

— Таму што той бераг чужы.

— Зямля там затое, яна — наш ратунак.

— А мне лепей смерць, чым такі вась дарунак.

— Аднак гэта выйсце.

— Я ж хачу плысці.

— Дурное, куды?

— Дзе наша радзіма, туды.

— У плыткай вадзе ты загінеш.

— І ўсё ж гэта лепей, чым жыць на чужыне.

Пасля дыялога такога разышлася ў зярнятка дарога. Тры ўзялі кірунак на бераг, да сасняку; чацвёртае ж з верай сіганула ў раку.

Упала зярнятка на хвалі, і хвалі адразу яго загідалі, гаюдаючы, удалеч пагналі.

Так плыло яно па рэчцы, здавалася, цэлую вечнасць. Датуль плыло зярнятка, пакуль не ўбачыла тыя вясковыя хаткі, ля адной з якіх спакон рос яго бацька-клён.

А тут знянак перад ім выплыў човен рыбацкі. І раптоўна прыліпла зярнятка да чоўна. На чоўне ўдалося да берага дабрацца, а там і да сумкі прыліпнуць рыбацкай. А калі рыбак ішоў каля клёна, яно і адліпла ад сумкі салёнай.

Убачыў клён зярнятка, стаў цалаваць сваё дзіцятка. Побач з таткам і прарасло зярнятка.

З таго часу так і жывуць разам на свеце — іх нават баіцца сам вечер, які абягае бокам і клён маленькі, і клён высокі.

А як жа тыя зярняткі тры, што паляцелі на бераг круты? Так, так, рабяткі, яны і сапраўды ўратаваліся ад вады. Аднак прызімліліся ў

пясок чужацкі звысоку і, хаця казачь пра тое нялёгка, ды ў тым пяску і засохлі. Бо для іх пясок сыпучы стаў пагібельлю немінучай.

Вось такая сумная развязка выйшла для трох зярнятак. А можа, гэта й не казка, а праўда?

САРОКА-МАНЮКА

(Казка)

Жыла-была Сарока. Лётала па лесе зялёным, стракатала без угамону. Але ўсім было вядома, што яе стракоткі-бразготкі — звычайныя плёткі. Як кажучы, чула звон, ды не ведае, дзе ён. І таму яе строкат-крык ніхто не браў у разлік. Хай сабе стракоча, калі ўжо так хоча. А птушкі паслухаюць, за вухам пачухаюць ды зноў за свае справы. Такая была ў Сароці слава.

І толькі б так цягнулася яно, каб не здарылася няшчасце адно. І за якую такую птушыную кару аднойчы нагнаў вечер на лес хмары ноччу? Хмары ганяе, маланкі шпурляе, бядой пагражае. А гром так грукоча, аж трасецца дом сарочы. І маланкі жахаюць звысоку — проста жах бярэ Сароку.

Сядзіць яна ў гняздзечку, прыціхла — хутчэй бы прайшло гэта ліха! Аднак бяда не мінула гнязда. Сіганула з-пад хмар намочаных — і прама ў гняздо сарочае. І ўспыхнула гняздзечка, і загарэлася, нібы свечка.

Узнялася з гнязда Сарока, па лесе ляціць белабока, ляціць-стракоча ды вяшчае пра жах сарочы:

— Птушкі і птушаняткі, гарыць мая хатка! Хто можа, пачуйце, хатку ўратауйце! Птушачкі-браткі, згарыць мая хатка. Набірайце ў дзюбы вады — і хутчэй да гняздзечка, туды, дзе маланка з-пад хмар мне прынесла пажар!

Чуюць птушкі лямант сарочы, толькі веры даць яму не хочучы. Бо сарочыя плёткі ім вядомыя ўсёткі. Пляткарка-Сарока маніла ім вечна.

Так і загарэла гняздзечка. Датла. А ўсяму і віна, што манюкай Сарока была.

Вось такая мане той цана.

ГАЛАВАЛОМКА "БУКЕТ"

А	М	П	Ф	Й	К	Л	Ц	Ю	Л	У	Ш	Р
→							→					↓
Р	У	П	Г	В	А	К	Ў	К	Ь	Л	М	А
→			→									
Х	Ж	А	В	А	Т	І	Д	А	П	Е	Ж	М
М	Н	О	П	З	Д	З	Р	Н	М	І	З	О
										→		
С	Т	Г	А	Ю	В	Ы	К	Ю	Х	М	П	Н
К	О	Н	Р	Л	А	Ч	І	Я	З	О	К	А
↓												
А	Б	Ы	К	П	І	Б	М	І	А	І	О	К
				→				↓				
С	А	С	Т	І	В	Т	А	С	Р	А	Л	Ч
→												
А	В	Я	Р	А	О	Р	К	А	Р	Х	І	Д
→										→		
Ч	Г	Р	Г	І	Н	О	М	І	Д	З	Я	Э
К	Ў	О	Я	Н	Я	Д	З	В	Б	Е	Ц	Г
↓										→		
А	Т	І	С	А	І	Б	Ь	О	Ё	В	Й	К
Р	А	Ф	А	Н	Ы	Ж	М	У	Х	А	І	С
А	К	Ш	К	Е	Р	А	Я	О	Ё	Э	Ы	І
П	Р	О	Т	З	А	Б	У	Д	К	А	Я	М

КВЕТКИ: 1. Ружа. 2. Гваздзік. 3. Цюльпан. 4. Рамонак. 5. Гарлачык. 6. Мімоза. 7. Піўоня. 8. Астра. 9. Мак. 10. Архідэя. 11. Вяргіня. 12. Стакротка. 13. Дзьмухавец. 14. Незабудка. 15. Касач.

Склаў Максім САВЕТКІН.

ФІЛАТЭЛІЯ

Аб'яднаннем "Белпошта" ўведзены ў абарачэнне дзве паштовыя маркі, прысвечаныя конкурсу дзіцячага малюнка

"Наш родны край у трэцім тысячагоддзі". На марках прадстаўлены малюнкі, якія занялі прызавыя месцы ў конкурсе.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕСПЧАНУЮ ў № 7

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 3. Тачка. 7. Асоба. 9. Апанент. 11. Прымус. 13. Артыст. 15. Шэсце. 16. Увага. 17. Стажор. 18. Атаман. 19. Такса. 20. Россып. 23. Гарбар. 25. Вугал. 26. Ларок. 28. Карчма. 29. Опытка. 31. Блізнюк. 32. Ступа. 33. Араты.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Этап. 2. Кант. 4. Камаш. 5. Размеркавальнік. 6. Пераўвасабленне. 8. Сотка. 9. Асэсар. 10. Талака. 12. Робат. 14. Скіба. 21. Опера. 22. Пограб. 23. Гурток. 24. Аміяк. 25. Вочап. 27. Катэр. 28. Каса. 30. Арыя.

Прагулка па Белакежскай пушчы.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за мяжой (таварыства "Радзіма").

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЩЭНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ,
Таццяна ХРАПІНА.
Спецыяльныя карэспандэнты
Нэллі ПРЫВАЛАВА,

Віктар СТАВЕР.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 708.
Падпісана да друку 13.3.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).